

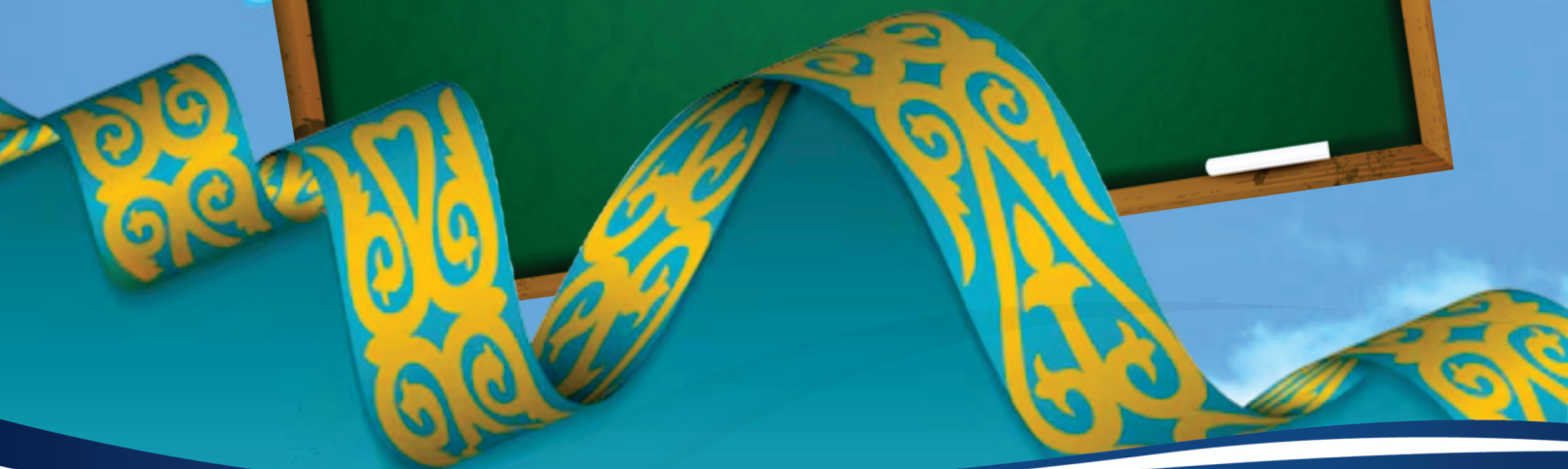
Білекті бірді жығады - білімді мыңды жығады

БІЛІМ КІЛТІ - КЛЮЧ ЗНАНИЙ

25 мамыр, 2025 ж.

Рақмет саған,
алтын ұя мектебім!

Құрметті оқырман қауым!

Қолдарыңызға тиіп отырған журнал мектеп, мектепке дейінгі, арнайы, жоғары оқу орындары мұғалімдері мен оқытушыларына, жалпы оқырмандарға арналған. Журналға «Казпочта», «Ернұр пресс», «Евразия Пресс», «Эврика почта» және Post.kz сайты арқылы жазылған тиімді.

Жазылу ай сайын жүргізіледі.

Мекен-жайымыз:

050036, Алматы қаласы, Мамыр-2, 13-7.

БІЛІМ КІПТІ - КЛЮЧ ЗНАНИЙ

№ 5 (203), 2025

Мамыр
Май

2011 жылдан бастап ай сайын шығады — С 2011 года выходит ежемесячно

Журнал 2006 жылдың қаңтар-ақпан айынан бастап
қазақ және орыс тілдерінде шыға бастады.
Журнал издаётся с января-февраля 2006
года на казахском и русском языках

(Республикалық ғылыми-әдістемелік
педагогикалық журнал
Республиканский научно-методический
педагогический журнал)

МАЗМҰНЫ - СОДЕРЖАНИЕ

Д. Абилова

Қосымша білім беру саласындағы әдістемелік
бөлімнің жұмыстарын жана форматта
ұйымдастырудың заманауи моделі 3

Н. Есенғазы

Бопай ханым жоғары медициналық колледжі –
кәсіби таңдаудың жарқын жолы..... 8

А. Мендыбаев, Д. Мухамеджанов, Г. Мендыбаева, А. Бектасова

Развивать умение обрабатывать математическую информацию
с помощью структурированных заданий..... 12

Н. Устинова

Развитие способности к логическому мышлению учащихся 10 класса
с помощью дифференцированного обучения на уроках математики..... 17

Е. Чалова

О проведении международного исследования PISA в Казахстане 23

Г. Айсаева

Английский язык – язык науки и технологии..... 25

Г. Шарипова

Методика обучения к публичному выступлению школьников старшего класса 27

Т. Хасенқызы, А. Акрамова

Prospects for Digitalization of Higher Education in Kazakhstan 30

З. Кенжебекова

Пәндерді тиімді оқыту және оқудағы әдіс-тәсілдердің маңызы..... 34

Г. Дауылбаева

Отбасы – бір мемлекет..... 38

А.Есетова

The time Machine 40

А. Жауылбаева

Sport activities 43

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:
«Педагог LTD» ЖШС

Редактор:
Гүлжанат ҚҰСТАНОВА

БІЛІМ КІПТІ - КЛЮЧ ЗНАНИЙ журналы

20.05.2010 ж. ҚР Байланыс
және ақпарат министрлігінде
қайта тіркеліп, №10965-Ж
куәлігі берілді.

Басуға қол қойылды
26.05.2025 ж.
Сандық басылым.
Тапсырысы: 322.
Басылым индексі: 75488

Редакцияның мекен-жайы:
050036, Алматы қаласы,
Мамыр-2 ы/а, 13-7.
Тел/факс: 8 (727) 255-72-94.
Ұялы тел:
8 777 303 37 67.
Эл. пошта:
pedagog-ltd@mail.ru

Журнал «Rado Print»
баспаханасында басылды.
Алматы қ., Мыңбаев көш., 46,
кеңсе 411А

Көркемдеуші және беттеуші:
Нұрзат Раймқұлова

Редакциялық алқа: Редакционная коллегия:

Н. Омашев — ҚР Жоғары мектеп ғылым академиясының академигі, Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері, филология ғылымдарының докторы, профессор.

С. Аманжолов — педагогика ғылымдарының докторы, ҚР Білім беру ісінің үздігі, А.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің педагогика факультетінің деканы.

Ә. Дүйсебек — Ы. Алтынсарин атындағы Қазақ Білім академиясының вице-президенті.

А. Миразова — ҚР Білім беру ісінің үздігі, Қазақстанның Еңбек ері.

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ!

Материалдарды компьютерде Times New Roman қарпімен теріп, көлемі 2 беттен аспайтын Microsoft Word файлы ретінде сақтаңыз. Мақала соңында автор туралы толық әрі нақты мәлімет болуы керек. Аты-жөніңізді толық жазыңыз (Мысалы, М.Т., К.С. емес). Мақалаңызға қосымша журналға жазылғандығыңыз жөніндегі **түбіртек көшірмесін** салғаныңыз жөн. Түбіртектің түпнұсқасы өзіңізде қалсын. Ол журналды уақытысында алмаған жағдайда байланыс бөлімшесіне барып, талап етулеріңізге керек болады. Мақаланы мүмкіндігінше Интернет арқылы электронды поштаға (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru) жіберіңіз. Болмаса, факс арқылы, бағалы хат арқылы редакция мекен-жайына жіберулеріңізге болады.

ОБРАТИТЕ ВНИМАНИЕ!

Представляемые материалы должны быть напечатаны на компьютере и сохранены в формате программы Microsoft Word. Объем не более 2-х страниц. Сведения об авторе должны быть точными и полными. Фотографии высылайте отдельными файлами в формате JPEG, TIFF, не вставляя в текст статьи. К высылаемому материалу приложить копию квитанции о подписке на журнал. Материалы отправляйте электронной почтой (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru), факсом или заказным письмом.

Учредитель:

ООО «Педагог LTD»

Главный редактор: Г. КУСТАНОВА
Журнал перерегистрирован в Министерстве
связи и информации РК. Свидетельство
№10965-Ж от 20.05.2010 г. Астана.

Подписано в печать 26.05.2025 г.

Печать цифровая.

Заказ 322.

Подписной индекс: 75488

Адрес редакции:

050036, г. Алматы,

Мкр. Мамыр-2, 13-7.

Тел./факс: 8 (727) 255-72-94;

Моб.т.: 8 777 3033767

Эл. почта: pedagog-ltd@mail.ru

Журнал напечатан в типографии

«Rado Print».

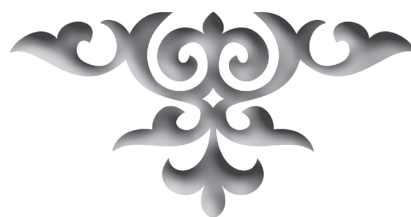
Адрес: г. Алматы, ул. Мынбаева, 46, оф. 411А

Жарияланған материалдар редакцияның пікірін білдірмейді. Фактілер мен мәліметтердің дұрыстығына авторлар жауапты. Қолжазбалар мен фотосуреттер рецензияланбайды және қайтарылмайды.

Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға болмайды.

Опубликованные материалы не отражают точку зрения редакции. Ответственность за достоверность фактов и сведений в публикациях несут авторы. Рукописи и фотоснимки не рецензируются и не возвращаются. Перепечатка материалов, опубликованных в журнале допускаются только с согласия редакции.

Қосымша білім беру саласындағы әдістемелік бөлімнің жұмыстарын жаңа форматта ұйымдастырудың заманауи моделі

Біздің білім беру жүйеміз қолжетімді әрі инклюзивті болуға тиіс. Білім беру жүйесіне жігерлі әрі білікті мамандар қажет. Мұғалімдерді қазіргідей 5 жылда емес, 3 жылда бір рет қайта даярлықтан өткізуіміз керек деп санаймын. Өйткені олар шәкіртінің бойына жаңа білім сіңіре алатындай нағыз ағартушы болуға тиіс.

Тірек сөздер: қосымша білім беру, әдістемелік әзірleme, оқу бағдарламалары, педагогикалық процесс, жаңашыл педагог, авторлық бағдарламалар

Отандық білім беру жүйесінің озық үрдісін сақтай отырып, бір орында тұрып қалмай, әрдайым даму жолында болу керек», - деп атап өтті ҚР Президенті Қ.К. Тоқаев «Халық бірлігі және жүйелі реформалар — ел өркендеуінің берік негізі» атты Жолдауында. Ғылым мен техника қарыштап дамыған сайын күнделікті өмірімізге жылдам өзгерістер мен жаңалықтар енуде. Елімізде жүріп жатқан қосымша білім беру мекемелерін **модернизациялаудың мақсаты** — жасөспірімдерді қоғамның әлеуметтік-экономикалық, саяси, ғылыми-техникалық, мәдени өміріне белсене араласуларын және бәсекеге қабілеттіліктерін қамтамасыз ету болып табылады. Біздің елімізде әлемдік білім кеңістігіне енуді, білім сапасын арттыруды, бәсекеге қабілетті тұлғаны қалыптастыруды, адами капитал сапасын дамытуды және қазақстандық білім беру жүйесін халықаралық талаптар деңгейіне жеткізуді көздейді. Бүгінгі таңда қосымша білім беру ұйымдары «ҚР білім беру мен ғылымды дамытудың 2020-2025

жылдарға арналған «Білімді ұлт — сапалы білім беру» мемлекеттік бағдарламасы» және «Қазақстан Республикасының Конституциясы»; «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы; «Баланың құқықтары туралы» ҚР Заңы; ҚР Үкіметінің қаулылары мен білім саласына қатысты нормативтік актілер; ҚР Оқу-ағарту министрлігінің бұйрықтары; Қосымша білім беру ұйымының Жарғысы; Ішкі нормативтік құжаттар; Еңбек кодексі мен «Педагог мәртебесі туралы» Заңы және т.б. маңызды құжаттарды басшылыққа алады.

Зияткер, дарынды, бәсекеге қабілетті балаларды қалыптастыру үшін педагогтарға зор жауапкершіліктер артылуда. Осы орайда қосымша білім беру педагогтарының міндеті — еліміз үшін лайықты азаматтарды тәрбиелеп шығару.

Көп жылдар бойы елімізде қосымша білімге мән берілмей келді. Соның салдарынан көптеген мәселелердің шешімі табылмай келе жатыр. *Біріншіден*, кадр тапшылығы өзекті мәселенің бірі екені

жасырын емес. Арнайы педагогикалық мамандығы жоқ, бірақ музыкалық немесе басқа да өнер саласы бойынша бітірген мамандарды жұмысқа тартуға тура келеді. Педагогикалық мамандықты бітірмеген жас маманның оқу бағдарламасын немесе оқу жоспарын құрастыруға, үйірме журналын толтырып, жылдық есебін түзуге, т.б. құжаттармен жұмыс істуге келгенде қиналатыны аян және қазір жұмысқа қабылдау талабының шарты да өзгерген. *Екіншіден*, бүгінгі таңда жеке кәсіпкерлер «Art sport» мемлекеттік бағдарламасы арқылы шығармашылық орталықтарын көптеп ашуда. Мемлекеттік және жекеменшік қосымша білім беру мекемелері арасында ашық нарықтық бәсекелестік орнады. Үйірме сабақтарына арналған оқу бағдарламаларын әр педагог шығармашылық ізденісіне қарай түзеді. Заман талабы — осындай бәсекелестік ортаға сай болу үшін сапалы оқу бағдарламаларын ұсыну болып тұр. *Үшінші* мәселе, аралас форматтағы оқу жағдайындағы дайын платформалардың болмауынан туындаған қиындықтар болды.

№7 Оқушылар үйінің стратегиялық кешенді даму жоспарында жоғарыда жіктелген мәселелердің шешу жолдарын кеңінен қарастырып, талдады. Әсіресе, әдістемелік бөлім жұмысын ұйымдастыруда үлкен іс-шаралар атқарылды. 2022 жылы республикалық тамыз кеңесі аясында 3 жылдық стратегиялық кешенді даму жоспарының осы бөлігіндегі жұмыстар жайлы ой бөлісуді құп көрдім. Жоспардың мақсаты мен міндеттері төмендегідей:

Мақсаты: Қосымша білім беру қызметін жаңа форматта ұйымдастырудың заманауи моделін іске асыру және педагогикалық менеджментті дамытудың кешенді тәсілдерін жоспарлау.

Міндеттері:

✓ Оқу-тәрбие процесіне қажетті

әдістемелік әзірлемелерді дайындауға қатысатын педагогтардың ғылыми бағытта дамыту, әдістемелік қызметтің жұмысын жүйелеу;

✓ Ішкі бақылау жұмысын ұйымдастырудағы инновациялық тәсілдерді меңгеру;

✓ Дәстүрлі және қашықтан білім беру үрдісінде үйірме сабақтарында педагогтардың заманауи технологиялар мен АКТ-ні қолдану құзіреттіліктерін арттыруды ұйымдастыру;

✓ Құндылықтарға бағдарланған төрт тағанды тәрбие беру қосымша білім беруді ұйымдастыру арқылы тәрбиеленушілердің заманауи моделін қалыптастыру, тұлғаның функционалдық сауаттылығын арттырудың платформасын жүзеге асыру;

✓ Ата-аналар қауымдастығымен ынтымақтастықта бірлескен жұмыстың жаңа моделін ұсыну;

Бірінші мәселе бойынша кадр мәселесін шешу үшін «Әр түрлі санаттағы педагогтармен жекелеген жұмыстардың» жоспары құрылып сапалы, жүйелі іс-шаралар атқарылды, педагогтарға үнемі әдістемелік-ақпараттық қолдау көрсетілді. Бүгінгі таңда аталмыш мекеме бойынша Алматы қаласы Білім басқармасының «Қалалық білім берудегі жаңа технологиялардың ғылыми-әдістемелік орталығы» МКҚ бекіткен 18 авторлық бағдарламалар бар. **«Жаңашыл педагогтардың»** іс-тәжірибелерін тарату — кадрларды тұрақтандыру мәселесін шешуге әсер етті. Тәжірибелі мұғалімдермен шеберлік сабақтарын түрлі форматта: үйірмеішілік және қалалық деңгейде ұйымдастырып, тәжірибе алмасу алаңы арқылы үйірме жетекшілерінің сапалық құрамының жақсаруына қол жеткіздік. Наватор педагогтардың түрлі бейнесабақтарының қорын молайту және әлеуметтік желі арқылы тарату жас мамандардың тәжірибе

алмасуларын жолға қоюға мүмкіндік тудырды. «**Жас мамандармен**» арнайы жұмыс жоспарын құрып, нақты іс-шаралар ұйымдастыру олардың кәсіби құзіреттіліктерін арттырды. Арнайы білім жетілдіру курстары арқылы қайта оқытып, ары қарай тәлімгерлерді тағайындап, үздіксіз әдістемелік көмек беріледі.

ҚР БЖҒМ-нің №543 Бұйрықтың 20-қосымшасын негізге ала отырып, қосымша білім беру оқытушыларын үйірмелерме сабақтарына арналған авторлық бағдарламалар жаздыру арқылы екінші мәселені шешуді жолға қоюдамыз. Педагогтар үйірме сабақтарына арналған авторлық бағдарламалардың *білімділік бөлімін* жазу барысында балаға толыққанды кәсіби білім беретіндей мазмұнында жазылуына аса мұқият мән берілуі қадағаланады. Оқу бағдарламаларын құрастыруда жаңаша білім беру мазмұнына сай және АКТ пайдалана отырып жазып шығуы педагогтың кәсіби шеберлігі мен ізденісінің және шығармашылығының айғағы.

ҚР БЖҒМ-нің 12 қараша 2021 ж. №561 Бұйрығы негізінде санат көтеруде ұстаздарға қойылатын жаңа талаптар бойынша әдістемелік құралдар, авторлық бағдарламалар мен ғылыми мақалалар жазу қажет. Қосымша білім беру оқытушысы мен білім алушының ҚР БЖҒМ-нің 25 мамыр 2021 ж. №514 Бұйрықта көрсетілген қалалық, республикалық шығармашылық байқаулардан жеңімпаз атануға мүмкіндік беруі — әрі педагогика саласына үлес қосулары, әрі қосымша білім беру педагогтары ретінде прогрессивті дамуларына ықпал етеді. Үшінші мәселені шешу жолдарына келсек, республикалық қосымша білім беру орталығы тарапынан үлкен қолдау мен көрсетілген әдістемелік көмек арқылы барлық қиындықтарды еңсердік деп айта аламын. Соның нәтижесінде аралас форматта білім

беруді ұйымдастыру бойынша өте ауқымды жұмыстар атқарылды.

Әдістемелік бөлімнің жоспарының жаңалығы — оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастырудың жолдары жақсарды, қосымша білім беру педагогтерінің жұмысы жанданды, құлшыныстары артты, өз білімдерін жетілдірді, біліктілік санаттары көтерілді, жас мамандардың қоғамдағы орнын айқындауына бағыт берілді, әр ұстаз өз саласының маманы ретінде кәсібінің мәнін терең түсініп, педагогтық мамандықтың мәртебесі артты.

Өзектілігі: №7 Оқушылар үйі педагогикалық ұжымы нәтижеге бағытталған жүйелі іс-шаралар кешенін ынтымақтастықта іске асыруының нәтижесінде бәсекеге қабілеттілік дәрежесіне жетті. Педагогтарымыз кәсіби және тұлғалық жағынан дамуда. Барлық әлеуеттері мен ресурстарын максималды пайдалана алады. Санат дәрежесіне сай білікті педагог қана емес, ерекше тұлға иесі болып, өзіндік бейнелерін қалыптастыруда. Соңғы уақытта Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім Академиясы бекіткен талаптарға сай авторлық оқу бағдарламаларын жазуды қолға алудамыз. Қосымша білім беру саласына тың өзгерістер енгізу, жаңашылдыққа ден қою, балалар мен ата-аналар сұранысын зерттеу, үйірме жұмыстарын заманауи талаптарға сай дамыту — кезек күттірмейтін, жылдам іске асыруды талап ететін жұмыс екендігін әр жетекші түсінді.

Директордың оқу-тәрбие ісі жөніндегі орынбасарлары ретінде оқу-тәрбие қызметінің жұмысы жүйеленді, ағымдық және перспективалық жоспарлар жаңаша құрылды, ішкі бақылау жұмысын жоспарлаудың сапасы артты, оқу бағдарламаларының орындалуы мен білім сапасын мониторингілеу жолға қойылды. Бір сөзбен айтқанда басқарушылық, менеджменттік жұмысты сауатты ұйымдастырудың жол-

дары мен әдістерін меңгерілді. ОУ-нің динамикалық өсуі бақыланады. Соңғы пед кеңесте педагогикалық процестердің диагностикасы таныстырылады. Педагогтардың ғана емес, білім беру ұйымының болашақтағы даму жоспары мен іске асыру есебі тыңдалады. «Әр түрлі біліктілік санаттағы қосымша білім беру педагогтермен дифференциалды жұмыстарының» жоспарын ұсынады. Біліктілік санаттарын көтеру, портфолиосын дайындау, жинақтау, ұсыну бойынша атқарылатын жұмыстар жүйеленді. **«Педагог мәртебесі туралы»** Заңына сәйкес педагог қызметкерлерінің кәсіптік қызметтерін жүзеге асыру қамтамасыз етілді. *Әдіскерлер* білім алушының жан-жақты дамыған тұлғасын қалыптастыруды қамтамасыз ететін әдістемелік жұмыстардың кешенді жоспарларын түзеді. Оқу-тәрбие жұмыстарының барлық бағыттары бойынша жаңалықтар енгізуді меңгерді. Іс-шараларды жүзеге асырудың инновациялық сипатын қолдануға машықтанды. Оқу-тәрбие үрдісінде заманауи тың әдістер мен жаңа технологияларды қолданып, білім сапасын арттыруға күш салуда.

Қосымша білім беру педагогтары 2019 жылғы 27 желтоқсандағы №293-VI ҚР Заңының 4- бабының 1-тармағына сәйкес ҚР педагогінің ерекше мәртебесін танып, ғылыми-зерттеу жұмыстар бойынша мүмкіндіктері мен қарым-қабілеттерінің деңгейі көтерілді. Әдістемелік-ақпараттық инфрақұрылымын дамытуға бейімделуде. Үйірме сабақтары бойынша авторлық оқу бағдарламаларын құрастыруға ден қойды.

Жыл сайын жаңа оқу жылында педагогикалық ұжыммен жұмысты жаңаша ұйымдастыру бойынша зерттеу нысандары нақтыланып, басқарушылық тәсілдерді қолданып келеміз. Педагогикалық менеджмент бағытындағы қызметті дамытудың жаңаша көрінісі ағымдық және

перспективалық жоспарларда кеңінен қамтылады. ҚР БҒМ 2016 жылғы 27 қаңтардағы №83 бұйрығы негізінде қосымша білім беру педагогтарын біліктілік санаттары талаптарына сәйкес аттестаттау бойынша портфолио дайындау, жинақтау, ұсыну және ақпараттық нұсқаулық көмек көрсету бойынша жүйелі жұмыстар жүргізіледі. Жүйелілік принципіне негізделіп жоспарланған жұмыстар кезең-кезеңімен директордың орынбасарына бақылауға, әдіскерлерге атқаруға, педагогтарға жүзеге асыруға жолданады. Бұл әдіс – әдістемелік қызметтің жұмысын ұйымдастырудың жаңаша үлгісі ретінде ұсынылды. **«Ішкі бақылау жұмыстарын»** жоспарлау арқылы оқу бағдарламаларының сапасы, жүзеге асуы, орындалуы бақыланды. **«Әр түрлі біліктілік санаттағы қосымша білім беру педагогтармен жұмыс»** жүргізу арқылы педагогикалық ұжымның сапалық көрсеткіші артты. Педагогтардың сапалық құрамын анықтау үшін нақты критерийлер негізінде **«Базалық дереккөзі»** дайындалды. Нәтижесінде оқытушылардың межелік көрсеткішінің салыстырмалы мониторингі жасалынды. **«Педагог мәртебесі туралы»** ҚР Заңына сәйкес **«Жас мамандармен»** жекелеген жұмыстар жүргізу кәсіптік қызметтерін жүзеге асыруды қамтамасыз етіп қана қоймай, кәсіби ынталандырды. **«Жаңашыл педагогтардың»** жетістіктерін, іс-тәжірибелерін қала, республика көлемінде тарату, жалпылау – ОУ-нің білім беру ұйымы ретінде бәсекелестікке қабілеттілікті арттыруына тікелей әсер етіп отыр. Шығармашылық ұжымдардың жетістіктері бойынша әр үйірмелерге тұрақты салыстырмалы мониторингтер жасалынып, тәрбиеленушілердің білім сапасына тұрақты талдаулар жүргізу жолға қойылды, бітіруші түлектер туралы ақпараттар жинап отырамыз.

Мемлекеттік тапсырыс бойынша **«Ба-**

лалар мен театр» ағартушылық жобасы аясында **«Театрдың ғажайып әлемі»** байқауының қалалық кезеңін 7 рет өткіздік. **«Қазақстан балалары шексіз әлемде»** атты республикалық байқаудың қалалық кезеңін 9 жыл қатарынан абыроймен өткізіп келеміз.

Күтілетін нәтиже:

- ❖ Оқушылар үйіндегі әдістемелік қызмет жүйеленді;
- ❖ Ішкі бақылауды күшейту арқылы білім сапасы артты;
- ❖ Қосымша білім беру оқытушылары шығармашылық ізденістерге түбегейлі бет бұрылды;
- ❖ Педагогикалық кәсіби құзіреттіліктері (АКТ, психологиялық, коммуникативтік, ақпараттық т.б.) дағдылары дамыды;
- ❖ Білім алушылардың функционалдық сауаттылықтары артты;

Қорытынды:

2021-2025 оқу жылында 13 педагог 18 авторлық бағдарламалар жазып шықты. Барлық әдістемелік әзірлемелер қалалық әдістемелік орталықтың сараптама-сынан өтіп, куәліктерге ие болды. 3-еуі республикалық «Әдістемелік вернисаж» байқауынан III орын иеленді, 2 авторлық жұмыс қалалық «Дарын» орталығы ұйымдастырған «Үздік авторлық бағдарлама» байқауының қалалық кезеңінен 1 – бірінші орын, 1 – екінші орын алды. 2019-2020 жылы қалалық пед. оқуларға 2 мұғалім қатысып, 1-орын иеленсе, 2020-2021 жылдары 1 мұғалім қатысып, 3-орын иеленді. 2021-2022 жылдары 1 мұғалім қатысты, 1-орын алды.

Кешенді стратегиялық бағдарламаның *тәрбиелік бөліміндегі* күтілетін нәтиже – жан-жақты дамыған тұлға дайындап шығуға бағытталды. Баланың бос уақытын сапалы ұйымдастыру – ата-ана, қоғам, мектеп және мектептен тыс ұйымының ынтымақтастық жағдайындағы бірлес-

кен жұмысының нәтижесінен көрініс табатыны белгілі. Осы төрт тағанды тәрбиенің тоғысқан жағдайында еңбектің тамаша жемісіне қол жеткізуге болады және оқу-тәрбие процесін жүйелі ұйымдастыра алған жағдайда ғана ТҰЛҒА бойына ұлттық құндылықтарды сіңіре білеміз. Әр педагог ақпараттық кеңістіктің қарқынды дамуына сай тәрбиеленушілердің функционалдық сауаттылықтарын арттыра алады. Балаларға қосымша білім беру ол – үздіксіз білімнің ажырамас бөлігі, негізгі біліммен қатар беріліп, тұлғаның толыққанды дамуына үлкен әсер етуші білім жүйесінің бірізділігі мен нәтижелі көрінісінің айнасы. Хакім Абай атамыз айтқандай: «Сен де бір кірпіш дүниеге, кетігін тап та бар, қалан» демекші, әр тәрбиеленуші ол қоғамның мүшесі, дүниенің кірпіші. Сол себепті, Алматы қаласы білім Басқармасының «№7 Оқушылар үйі» МКҚК оқу-тәрбие үрдісінде «Адами капиталды» дамытуы және оларды әлеуеттендіру бойынша маңызды міндеттерді шешуді және жүзеге асыруды мақсат етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Білімді ұлт» сапалы білім беру» ұлттық жобасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы №726 қаулы;
2. «Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы №249 қаулысы;
3. «Балаларға арналған қосымша білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидалары» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 31 тамыздағы №385 бұйрығына 8-қосымша;

4. Орта білім беру ұйымдарына арналған оқулықтардың және мектепке дейінгі ұйымдарға, орта білім беру ұйымдарына арналған оқу-әдістемелік кешендердің құрылымы мен мазмұнына қойылатын талаптарды бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 5 сәуірдегі №132 бұйрығы;

5. Қазақстан Республикасы білім

және ғылым министрлігі Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы;

6. <https://adilet.zan.kz> сайты.

Д. АБИРОВА,
Алматы қаласы Білім басқармасының
«№7 Оқушылар үйі» МКҚК директоры-
ның оқу-тәрбие ісі жөніндегі орынбасары.
Алматы қаласы.

Бопай ханым жоғары медициналық колледжі – кәсіби таңдаудың жарқын жолы

Атадан Аршылан туған Әбілқайыр Мұхаммед Ғазиз Бахадүр хан Қажысұлтанұлының, ханның адал жары – Ел анасы Бопай ханым Сүйіндікқызы апамыздың есімі елеусіз қалып кетсе де, ересен ерліктері ел есінен ешқашан өшпек емес.

Ақын Светқали Сабырғалиұлы НҰРЖАН.

Бопай ханым 1693 жылы Елек өзенінің бойында дүниеге келіп, 1780 жылы қайтыс болған, Елек өзеніне құятын Жосалы өзенінің жоғарғы жағындағы қорымға жерленген.

Қазақ Елі, Кіші жүзді 38 жыл басқарған баһадүр Әбілқайыр ханның, кейін Бопай (Бәтима Сүйіндікқызы) ханымның қоғамдық-саяси қызметтеріне қатысты жарияланған мәліметтер, мақалалар, ақпаратты белді тарихшы ғалымдардың ізденістерімен толықтыра жалғастыруы, оған ел ішіндегі аңыз-әңгімелерді де қоса беруі тарих сүйер қауымды жаңа ізденістерге бағыттайды.

Бәтиманы әкесі еркелетіп борпылдақтау жүрісіне қарап Ботай деп атаған. Алла тағала Бопайға артық бір дарын берген, ол емшілік қасиет. Бопай бала күнінен ойыншықтарын байлап ойнайтын болған, 7-8 жасында аяғы сынған қозы-лақтарды емдеумен айналысқан, өсе келе

адамдарды емдеген. Қазақ Елі ежелден ұл-қыздарын ержүрек батыр қылып тәрбиелеген. Көкірегіне отан сезімін ұялатуды бесіктен бастаған. Бесіктен отан ұғымы құлағына сіңген Бопай ханым ең алдымен ерен отаншылдығымен көрінеді.

Бір күні Кіші жүздегі әйгілі батыры Жәнібек пен Әбілқайыр сұлтан жолда келе жатып кеш түсе бір ауылға кез болады. Ауыл иесі аса бай, жасы үлкен кісі, бір батырдың ауылы екен. Оның бой жетіп отырған қызы Бопай сұлуды көргенде Әбілқайыр бірден ғашық болады. Жәнібек батыр жас төренің бұл мінезіне таңғалады.

Келесі күні жолға аттанар алдында Әбілқайыр күтпеген өнер шығарып, сол ауылда қалатынын айтады, Жәнібек батырға ары қарай өз жөнімен жалғыз кетеді. Қызға ессіз ғашық болан Әбілқайыр «Қайтсем де Бопай сұлуды алмай тын-

баймын», - деп оған ермей қалып қойған.

Қыз ауылына қайтып келген Әбілқайыр өзінің төре тұқымынан екенін жасырып Бопайдың әкесінің малын бағуға жалданады. Ұзын бойлы, батыр тұлғалы, жігіттің сұңқары Әбілқайыр батыр жылқышы болып жүрсе де, аз уақыт ішінде ауыл адамдары арасында сенімге ие бола бастайды.

Көп ұзамай сырын ашқан жас батырды Бопай сұлу да ұнатып қалады, осылай екі жастың арасындағы сезім ұлғая түсіп, Әбілқайыр Бопай сұлудың әкесінен рұқсат сұрауға бел буады.

Мұндай жағдайды күтпеген қыздың әкесі қызының бағасын білгендіктен, өзіне жылқышы кедей жігітті тең көрмейді де ол қызын Әбілқайырға берместің амалын іздестіріп, «Қызымның қалың малына ала аяқты 90 күрең ат және 60 боз ат әкелесің, әйтпесе қызымды бермеймін», - деп шарт қояды.

Аталған шарт жас батырға ауыр тиеді. Дегенмен көзсіз ғашық болған Әбілқайыр қыз әкесінің шартын орындауға жолға аттанады. Ал Бопай сұлудың әкесі «Жалғыз атты кедей жігіт бұл шартымды орындай алмас», - деп үміттенеді. «Тірі жүрсем, Бопай сұлуды алмай тынбаймын», - деп серт берген Әбілқайыр әлгі айтқан жылқыны ағайындарынан, ел-жұрттан сұрайды, алайда ешқандай нәтиже шықпайды.

Шарқ ұрған жас батырдың осындай аянышты күйін естіген Жәнібек батыр жетіп келеді. Қу кедейлік қолын кесіп отырған жас төрені аяған, әрі келешегіне сенген Жәнібек батыр Әбілқайырға керекті 150 жылқыны өз үлесінен шығарып, санап береді. Оған қоса ол өзі барып Бопай сұлудың әкесіне қазақтың салт-дәстүрі, әдет-ғұрпы бойынша құда түседі. Сөйтіп, әйгілі қазақ батыры Жәнібек екі ғашықтың басын қосып, үлкен азаматтық іс жасаған екен. Қалай болғанда

да Әбілқайыр сынды жас батырдың Бопай секілді әйгілі сұлуға үйленуі оның шын мәнінде өмірдегі ең үлкен бақыты еді.

Көп ұзамай Әбілқайырды Кіші жүздің билері, игі жақсылары ақ киізге көтеріп хан сайлады. Бопай сұлудың өз басы да қазақ әйеліне тән кішіпейілділік, ақылдылық, ұстамдылық, парасаттылық және басқа сол секілді қасиеттерімен Әбілқайыр шаңырағында жақсы келін, әрі жақсы жұбайы атанды.

Бопай ханым Әбілқайыр ханның ел басқару ісінде кеңесшісі, арқа сүйер тірегі болған. Құрылтайларда Бопай өзі құқық білгірлері билер мен шешендік өнер иелерімен қатар сөз сөйлеп ел басқару ісіне қатысқан. Бопай ханым өзінің ақылымен құрметке ие болған, сондықтан да кей кездері орданы басқару ісіне үлкен әсер еткен. Бопай ханым — хан зайыбы бола тұра дүниеге беріліп, нәпсінің жетегінде кетпей, қазақ халқының бақыты үшін өмір сүрген ел анасы.

Ханмен кеңесе отырып, саяси мәселеге белсене араласып, келешек ұрпақтың сауатты болуына қатты көңіл бөлген жан. Бопай ханымның көрегендігінде сөз жоқ, «Ата-ананың балаға қалдыратын ең үлкен мұрасы — ол дұрыс тәрбие» дегенді санасына терең сіңірген, сондықтан да ұрпағының бақыты үшін, қазақ халқының болашағы үшін өмір сүрген ана. Бопай ханым артына өшпес із қалдырған, жақсы ұрпақ тәрбиелеу үшін аналық мейірімін төккен жан.

Қазақтың қызы Бопай Ханым — Әбілқайыр ханның зайыбы, ел басқару ісіне араласқан асқан ару, өте парасатты, ер-жүрек қайраткер, аузы (сөзі) дуалы мәмілегер, алғыр, сауатты, сұлулығы мен ақылдылығы ерекше саясаткер болған. Бопай ханымда Қазақ Анасында болатын ізет, иба, кішіктіктің бәрі бар, қайтседе ерінің атын оздыруға деген құлшы-

нысты, талапты да бойына жинаған.

Заманында Ресей басшылары Анна Ионанновна, Елизавета Петровналармен, сондай-ақ орыс қоғамының Уфа, Орынбор тәріздес шекаралық аймақтары жергілікті билік басшыларымен ресми келіссөздер жүргізіп, өзара хат алысқан Бопай ханым Сүйіндікқызының қазақ қоғамында атқарған қызметі шын мәнінде ұшан теңіз. Әбілқайыр ханның ордасына келген Ресей патшасының өкілдері мен елшілері келгенде Әбілқайыр ханның қасында әр кез Бопай ханым да болғанын көреміз. Бопай ханым өзінің көрегендігімен, ақыл, шешендігімен екі жақтың да есінде қалған. Әбілқайыр ханмен бірге би ру басылармен келіс сөз жүргізіп, олардың ойына қозғау салып, көздерін жеткізіп, айналып келгенде олардың хан жағынан табылуында Бопай ханым зор еңбек сіңірген.

Жұбайының елдің ішкі және сыртқы саясатын жүргізуде ақылшы ғана емес, дарынды көмекшісі де бола алатындығына әбден көзі жеткен Әбілқайыр хан да, реті келсе, жұбайын өзімен бірге алып жүруге тырысқан. Бопай ханым Әбілқайыр ханның ұстанған саясатын әрі қарай жалғастыра білген, мемлекетаралық дәрежеде өзінің мәмілегерлік тамаша талантымен тарихта есімі мәңгілік қалған, көзі тірісінде «Хан Ана» атанып, қазақ халқының сүйіспеншілігіне бөленген бірегей тұлға. Әбілқайыр хан қайтыс болғаннан кейін де артында қалған Қазақ Елінің сөзін сөйлеп, жоғын жоқтап, халықты өз айналасына топтастыра білді.

Бопай ханымды ел есіндегі ескіrmес мәңгілік бейнесін ұлықтап, кейінгі ұрпаққа лайықты түрде табыстау – бүгінгі біздердің қасиетті міндетіміз болып қала береді. Бопай ханым арнайы басқосуда, ресми келіссөздер кезінде киінетін салтанатты ұлттық киімдері және өз отбасының жанында, бала-шағасымен бірге,

үйішілік киімдерінің өзі қазақ ұлттық киім үлгісінің ерекше туындысынан тұрған. Бопай ханымның суретіне қарап тік отырған отырысының өзінен бір келісті кербездік, тектілік пен өр мінезділік, ханымдарда ұшыраса бермейтін қайсарлық пен қаттылық тәріздес қасиеттерді байқауға болады. Айқастыра алдына қойған қолдары бір-бірін қысып ұстамаған, сүйріктей саусақтары еркін де әдемі қалыпта айқасып, мынау тіршілік-жаратылысқа әбден риза ішкі көңіл күйінен сыр ақтарғандай әсер қалдырады.

Бопай ханымның байыпты да ойлы жанары бірауық сізге назар тоқтатып, бар сырыңызды біліп отырғандай әсер қалдырады. Тұңғыық та таза жанарларда терең ақылдылық та, жарасымды тәкәппарлық та үйлесім тауып, ханымның бүткүл болмысын көз алдыңызда биіктетіп, алдыңыздағы Қазақ Елінің Ел анасының ерекше жаратылысын сіздің санаңызға сәулелендіріп әкелгендей болады. Сіз соны бар санаңызбен, ынта-ықыласыңызбен қабылдайсыз, өйткені ол Бопай ханымның халқымен қайта қауышқан ұлы тұлғасы, ұрпақ санасында мәңгілікке орын алар жарқын бейнесі. Сондықтан да Бопай ханым бейнесі қай заманда да жастар сүйіспеншілігіне бөленіп, жүректерін жылытып қазақ ұлттық құндылықтары мен бабалар өсиетіне бет бұра беретіндігіне сенімдеміз.

Ақтөбе қаласы, облыстық әкімшілік ғимаратының алдына Әбілқайыр хан ескерткішін орнатып, ең үлкен даңғыл атын берген Ақтөбе облысының сол жылдардағы әкімі Асылан Есболайұлы МҰСА мырзаға және Баишев жоғары медициналық колледжінің атын Бопай ханымға берген Сақтаған Бәйішев білім корпорациясының президенті философия ғылымының докторы, профессор Бекежан Ақанұлына көп-көп рахмет!

Бопай ханым жоғары медициналық

колледжі — тек білім беру мекемесі ғана емес, болашақ медицина қызметкерлерін тәрбиелейтін рухани орда.

Бопай ханым жоғары медициналық колледжі — денсаулық сақтау саласына сенімді қадам.

2025 жыл — Жұмысшы мамандықтар жылы аясында еліміздің түкпір-түкпірінде техникалық және кәсіптік білім беру мекемелерінің беделі артып келеді. Соның жарқын үлгісі — Бопай ханым атындағы жоғары медициналық колледжі. Бұл оқу орны Ақтөбе өңіріндегі білікті орта медициналық мамандарды даярлайтын алдыңғы қатарлы оқу орындарының бірі саналады.

Колледж өз тарихын тереңнен бастайды.

Қазіргі уақытта колледж келесі мамандықтар бойынша білім беру қызметін жүзеге асырады:

09130100 «Мейіргер ісі» (біліктілік: 4S09130103 Жалпы тәжірибедегі мейіргер);

09160100 «Фармация» (біліктілік: 4S09160101 Фармацевт);

09120100 «Емдеу ісі» (біліктілік: 4S09120101 Фельдшер);

09130200 «Акушерлік ісі» (біліктілік: 4S09130201 Акушер);

5B09130101 «Мейіргер ісінің қолданбалы бакалавры».

Білім алушылар тек теориялық біліммен шектелмей, заманауи симуляциялық кабинеттер мен клиникалық базаларда практикалық дағдыларын жетілдіреді. Колледжде медициналық бағыт бойынша кадрлар даярлау үшін 2022 жылдың қараша айында профессор Ж.К. Ордабаевтың атындағы №1 Симуляциялық орталық жұмысын бастады (8 симуляциялық кабинет). Сондай-ақ №2 Симуляциялық орталық және жедел жәрдем симуляциялық кабинеттері жұмыс істейді.

- Екі спорт залы мен бассейні бар бір спорт кешені бар. 250 орындық асхана да бар. Жатақхана Ақтөбе қаласы, Маресьев көшесі, 76 А мекенжайында орналасқан, Онда білім алушылардың тұруына барлық жағдай жасалған, бөлмелер толық жиһаздалған, сабаққа дайындалатын бөлмелер, демалыс бөлмелері, кинотеатр, интернет желісі бар. Әр қабатта тұрмыстық, үтіктеу және кептіру бөлмелері, душ, ас үйі бар. Аумағы абаттандырылған. Жобалық сыйымдылығы мен керует саны — 210 төсек.

Оқу ордасының мақтанышы — білімді де білікті ұстаздар құрамы мен халықаралық стандарттарға сай құрал-жабдықтармен қамтылған зертханалары. Колледжде дуальды оқыту жүйесі енгізілген, бұл студенттерге оқу барысында жұмыс істеу мүмкіндігін береді.

Сонымен қатар, студенттердің патриоттық тәрбиесі мен мәдени-рухани дамуына да ерекше көңіл бөлінеді. Әр түрлі пәндер бойынша ғылыми үйірмелер мен волонтерлік жобалар арқылы жастар қоғам өміріне белсенді араласады.

Сәуір айының 25 жұлдызында болашақ медицина қызметкерлеріне арналған «Менің болашақ мамандығым» тақырыбында маңызды шара — «Ашық есік күні» өтті. Бопай ханым жоғары медициналық колледжінде дәстүрлі түрде ұйымдастырылатын Ашық есік күні — талапкерлер мен ата-аналарға колледждің білім беру үдерісімен, мамандықтарымен және оқу мүмкіндіктерімен жақын танысудың тамаша мүмкіндігі болды. Бұл іс-шара медицина саласына қызығатын Ақтөбе қаласы мектептерінің 9-11 сынып білім алушылары үшін таптырмас мүмкіндік. Қазіргі таңда колледжімізде 2044 білім алушы оқиды. «Бопай ханым жоғары медициналық колледжі» оқу бағдарламалары мен мамандықтары туралы оқушыларға толық ақпарат беріп, олар-

ды өздерінің болашақ мамандықтарын таңдауына бағыттауға көмектеседі.

Ашық есік күніне келгендер:

- Колледждің мамандықтарымен және оқу үрдісімен танысты;
 - Заманауи зертханалар мен тәжірибелік сабақтар өтетін кабинеттерді көре алды;
 - Тәжірибелі оқытушылармен және студенттермен тікелей сұхбаттасып, олардың тәжірибелерімен танысты;
 - Қабылдау шарттары, гранттар және медициналық білім алу мүмкіндіктері туралы толық ақпарат ала алды;
 - Ғылыми үйірмелердің еңбектерімен танысты;
 - Негізгі медициналық пәндерден шеберлік сабақтар тамашалады;
 - Колледждің тәрбие орталығының ұйымдастыруымен «Біртұтас тәрбие» жобасы бойынша шараға куә бола алды.
- Болашақ студенттер колледждегі студенттік өмірімен, ғылыми және тәжіри-

белік жұмыстармен танысып, оқытушылармен ашық сұхбат құру мүмкіндігіне ие болды.

Бұл күн — колледждің ашықтығын, заманауи білім беру деңгейін және медициналық саладағы сапалы даярлық әлеуетін көрсеткен маңызды шара болды.

Талапкерлер үшін бұл іс-шара кәсіби бағдар алуға, дұрыс таңдау жасауға үлкен серпін берді. Бұл күн — кәсіби жолды таңдауда үлкен көмек болды.

**Нұрлан Ізденұлы ЕСЕНҒАЗЫ,
Бопай ханым жоғарғы медициналық
колледжінің хирургия,
анестезиология және
реанимация пәнінің оқытушысы,
ардагерлер кеңесінің төрағасы,
«Абзал жандар» отаншыл жастары
клубының жетекшісі.
Ақтөбе қаласы.**

Развивать умение обрабатывать математическую информацию с помощью структурированных заданий

В данном учебном году у учащихся параллели 12 классов, качество знаний ниже по сравнению с показателями предыдущих лет. Об этом свидетельствуют результаты внутреннего и внешнего суммативных оцениваний. Обсуждая эту проблему с коллегами, мы поняли, что одним из способов является развитие способности учащихся обрабатывать математическую информацию. Так как

перед этим, мы провели устный опрос по каким темам и заданиям у них обычно бывают затруднения. Результаты опроса показали, что прикладные задачи вызывают затруднение у детей. Темы которые будут проходить в 12 классе, будут прикладными, часто в условиях задач дается много информации. Поэтому мы решили провести исследование. Данный урок рассмотрен по теме «Биномиальное

разложение» раздела «Численные методы 12.3 В» календарно-тематического плана 12 класса. Биномиальное разложение тесно связано с темами «Формулы сокращенного умножения» в 7 классе, «Бином Ньютона» пройденной в 10 классе и является темой, которая встречается каждый год в 3 компоненте при внешнем суммативном оценивании в 12 классе. Мы должны изучить, как использование структурированных заданий влияет на развитие способности учащихся обрабатывать математическую информацию. Следовательно, после проведения исследования учащиеся должны правильно использовать информацию, предоставленную по условию, при выполнении структурированных заданий. Планировалось представить проблемную ситуацию для подведения к теме урока. Данная стратегия позволяет учащимся самостоятельно определить тему и сформулировать цель урока, критерии оценивания, создать рабочую атмосферу, предложить пути решения проблемы. Мы планировали использовать стратегию «заполнить пробелы», для актуализации знаний, связанных с этой темой. В качестве самостоятельной работы и небольшого закрепления знаний учащимся предлагается парная работа. Благодаря этому задает вопросы и углубляется в тему урока. А для достижения цели урока и ожидаемых результатов исследования каждому ученику дается структурированное задание, аналогичное заданиям внешнего суммативного оценивания. Задание состоит из двух вопросов. Структурированные задания требуют правильной обработки, анализа и синтеза информации, понимания взаимосвязи каждого пункта друг с другом представленной в условии задачи. Мы выбрали трех учеников уровня А, В и С в качестве фокуса для оценки резуль-

татов исследования. Исходя из их результатов, делаем выводы. После этого учащимся предлагается структурированное уровневое задание. Оценивание планировали выполнить через формативную работу. С помощью готовых ответов проверяем работу учащихся и даем обратную связь. Кроме того, собираем работы, и еще раз дополнительно проверяем чтобы использовать при планировании следующего урока. Рефлексия в конце урока имеет форму «открытого микрофона». С его помощью мы увидим, на каком уровне сформированы навыки понимания и анализа темы учащимися.

При планировании мы думаем, что времени, отведенного на каждую задачу, будет достаточно в полной мере, но на самом деле времени в большинстве случаев не хватает. Поэтому следует максимально использовать задачи, которые включают только исследовательский вопрос. Мы уверены, что различные подходы к выполнению задания, разнообразие оценивания помогут достичь ожидаемых результатов исследования урока. Поскольку использование стратегий во время урока направлено на усиление темпа работы учащихся, увеличивается скорость освоения темы урока, с помощью которого больше времени отводится для закрепления темы. Следовательно, можно убедиться, что выбранные стратегии будут эффективными. Каждая сэкономленная минута приносит свою пользу. Когда в начале урока была задана проблемная ситуация, начался процесс критического мышления и обработки математической информации. То есть учащимся нужно подумать, как решить проблему, используя темы, ранее изученные в 7-10 классах. Чтобы найти связь между темами, я попытался направить учащихся, написав несколько вспомогательных примеров

на доске. Конечно, время выполнения задания учащимися может растянуться. Поэтому всячески направляю на правильное решение для сохранения тайм-менеджмента. Так же, как спортсмены проводят разминку перед соревнованиями, эту задачу также можно назвать разминкой мозга. Следовательно, очевидно, что в начале урока он развивает способность обрабатывать математическую информацию. Стратегия «заполнить пробелы» позволяет повторить пройденный материал перед новой темой. Представлен алгоритм полного решения структурированной задачи. Но некоторые места были пустыми. Поэтому, выполняя каждый пункт задания, учащийся имел возможность выполнить данное задание в полном объеме. Очень полезно использовать такую стратегию в начале урока. Помимо повторения прошлых знаний, учащийся еще больше развивает способность работать с информацией. Совместно с учащимися мы определили цель урока и критерии оценивания, познакомились с теоретическим материалом нового урока. Поскольку новая тема тесно связана с ранее пройденной, мы вместе с учениками обобщили необходимые формулы, задав наводящие вопросы. Затем учащимся было предложено выполнить структурированное задание в парах в качестве примера. Каждая пара активно обсуждала пути решения. Вместе с учениками уровня А и В, еще четыре ученика столкнулись с трудностями при выполнении задания. В первую очередь были рассмотрены пути решения всех пар. Каждая пара получила обратную связь от одноклассников и учителя. После того, как учитель показал правильное решение задачи на доске, каждая пара проверила свое решение и убедились, являются ли их решения верными или не верными. Эффективность

работы заключается в том, что учащиеся получили всестороннюю обратную связь. На этапе закрепления задания каждому ученику было дано дифференциальное задание. Задание взято из заданий внешнего суммативного оценивания. Задание состояло из двух пунктов. У многих проблем с выполнением первого пункта не возникло, но так как они совершили арифметические ошибки, то у некоторых учеников не сразу появился правильный ответ. Получив обратную связь от учителя, учащиеся исправили ошибки и приступили к выполнению второго пункта. Выполнение второго задания требует от учащихся правильной обработки информации в задании. Поскольку это структурированное задание, решение второй задачи напрямую зависит от результата, получившегося при решении первой задачи. В плане урока мы постарались уделить этому заданию как можно больше времени. Потому что именно с помощью таких заданий учащиеся развивают свои способности. Шесть учащихся (включая учащихся А и В), испытавших трудности в решении задания при парной работе, смогли выполнить задание. Для дальнейшего развития способностей учащихся были даны уровневые задания в структурированной форме. Весь материал взят из разных вариантов внешнего суммативного оценивания. Задание уровня А выполнили все учащиеся верно. В ходе выполнения уровня В несколько учащихся (включая учащихся А, В) испытывали трудности. Но через некоторое время все, кроме ученика А, смогли выполнить задание полностью. Полное решение нерешенной задачи рассматривалось на доске. Из-за ограничения по времени только три ученика (включая ученика С) смогли вовремя решить уровень С. В процессе выполнения уровневого задания улуч-

шилась способность учащихся правильно обрабатывать и применять информацию. Дифференциальные задания ясно показывают, какой уровень достиг каждый учащийся и какие ошибки и проблемы существуют. Благодаря этому учитель может дать каждому ученику четкую и полезную обратную связь и подготовить задания, соответствующие уровню учащихся при следующем планировании. Полноценная обратная связь помогла учащимся достичь цели урока и достичь ожидаемых результатов исследования. В ходе изучения урока учащимся были предложены задания внешнего суммативного оценивания. Но все задания взяты из прошлых лет, поэтому не понятно, какой тип задания придет на эту тему в последующие годы. По этой причине для достижения ожидаемых результатов исследования необходимо рассматривать различные задачи на заданную тему, используя другие ресурсы, а не только задачи внешнего суммативного оценивания. Например, использование английской литературы. Для учащихся с высоким уровнем подготовки могут быть предложены задания из литературы, используемой в олимпиадной подготовки или высшем учебном заведении. Использование разнообразия заданий создает условия для работы учащегося с различными источниками информации. Возможно, методы поменяются при использовании задач другого типа. Главное формировать и развивать у ученика умение правильно обрабатывать информацию.

Уровневые задания были наиболее эффективной формой работы. Учащиеся начали с самых простых задач и пришли к задачам более высокого уровня. При выполнении каждого уровня ученики самостоятельно проверяли ответы и получали обратную связь от учителя. Структуриро-

ванные задания, использованные в уровнях задач, при выполнении заданий уровня В и С требовали много размышлений и применения анализа, синтеза. Во время урока оценка учащихся носила разный характер. Учитель сам проверил по готовым ответам, дал устную обратную связь. Одним из недостатков такой обратной связи является то, что предоставление обратной связи каждому ребенку занимает определенное время. Поэтому планируемые задания могут быть объемными и ученики могут не успеть решить. Далее следует рассмотреть метод, который экономит время и может дать каждому ученику индивидуальную обратную связь. Учащиеся проверяли друг друга в парах и давали обратную связь одноклассникам. Отношения между учениками развивают их всесторонне. Но, когда вы даете обратную связь, вы должны обратить внимание и проверить, на каком уровне и объеме она предоставляется. Каждый ученик мог дать себе обратную связь по марк-схеме. Такая работа очень полезна. Один из недостатков в том, что любой ученик может даже не понять, как решить задачу по готовому ответу. Поэтому дополнительно учителю необходимо задать ученику вопросы по решению задачи. В противном случае учащийся может неправильно понять, как решить, и в дальнейшем совершить ту же ошибку в других заданиях. Следовательно, методы имеют свои преимущества и недостатки. Поэтому в процессе дальнейшего исследования необходимо использовать другие методы и отслеживать, какие результаты будут. Используя результаты оценки, полученные в рамках исследования урока, можно разработать дальнейший план для достижения запланированных результатов. Следует добавить и другие виды оценок. Например, можно использовать электронный формат Forms.

Но для этого учащиеся должны использовать свои личные мобильные телефоны или ноутбуки. Мы получили много отзывов от учащихся по методике «Открытый микрофон», проведенной в конце урока. Полученную информацию используем с коллегами при планировании следующего занятия. Ведь каждое сказанное слово было очень полезным. По плану урока необходимо рассмотреть задания, включающие тему исследования, поэтому при выполнении во время урока «мозговой штурм», «заполнение пробелов», «парная работа», «уровневые задания» все задания были даны в структурированной форме и направлены на развитие способностей учащихся. Следовательно, проявляется последовательность планирования и проведения занятий.

Для дальнейшего развития исследовательского вопроса необходимо выбрать другую стратегию вместо структурированных задач. Например, учащиеся 11 и 12 классов работают с очень большим объемом информации при изучении раздела «Статистика». Следовательно, способность обрабатывать математическую информацию развивается даже при использовании статистических инструментов, таких как абсолютные и относительные частоты, гистограммы, полигон частот, ящик с усами, стебель-листья. С их помощью также можно рассмотреть вопрос исследования с другой стороны. Также можно использовать проектное обучение на уроке с учащимися. Перед каждым учеником можно составить план, разработать алгоритм и подумать, как он будет развивать способности. На примерах, приведенных коллегами, можно использовать метод «логики и дедукции». Но все же нужно правильно выбрать темы и объем задач, которые соответствуют методу.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Назарбаев Зияткерлік мектептерінде 2022-2023 оқу жылында білім беру үдерісін ұйымдастыру жөнінде әдістемелік нұсқау хат, 2022.
2. «Назарбаев зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымы оқушыларының оқу жетістіктерін бағалау саясаты
3. А. Тулепбаева (Қазақстан Республикасы). Lesson Study (сабақты зерттеу) бойынша мұғалімге арналған нұсқаулық, Астана, 2013.
4. Hiroyuki Kuno, Conceptualizing Lesson Study as Change Management Recipe, 2011.
5. Пит Дадли, Lesson Study. Руководство, 2011
6. Тиімді оқыту мен оқу. Мұғалімге арналған нұсқаулық. НЗМ, ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, Астана, 2016 ж.
7. А.А. Ошакбаева. Сабақты зерттеуді қалай сапалы жүргізуге болады: Әдістемелік ұсыным, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, Астана, 2016
8. Бектасова Г.К. Коллаборативная среда как эффективная форма организации урока в условиях повышения качества образования и воспитания // Педагогическое мастерство: материалы VIII Междунар. науч. конф. — М.: Буки Веди, 2016.

**Арман Болатович МЕНДЫБАЕВ,
Даурен Айтмагамбетович
МУХАМЕДЖАНОВ,
Гульнар Нурлыбековна
МЕНДЫБАЕВА,
Аяғоз Сарваровна БЕКТАСОВА,
учителя математики НИШ
Химико-биологического направления.
г. Петропавловск.**

Развитие способности к логическому мышлению учащихся 10 класса с помощью дифференцированного обучения на уроках математики

Андатпа: Қазақстанның білім беру жүйесіндегі өзгерістер оның тұжырымдамасын жүйелі түрде өзгертуге бағытталған, бірте-бірте оқушыға назар аударуға, оқушының жеке басы мен қабілеттерін жан-жақты дамытуға, оның білім алудағы сұраныстарын қанағаттандыруға бағытталған. Осыдан оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескеретін оқу-тәрбие үрдісінің қажеттілігі туындайды. Сараланған оқыту іс жүзінде жеке тәсілді жүзеге асыруға және әрбір оқушының қабілеттерін барынша дамытуға жағдай жасауға мүмкіндік береді. Математика сабақтарында деңгейлік саралаудың негізі ретінде логикалық ойлау қабілеті, комбинаторлық ойлау қабілеті, алгоритмдік ойлау қабілеті және бейнелі-геометриялық ойлау қабілеті сияқты математикалық қабілеттердің даму деңгейлерін қарастырған дұрыс. Бұл зерттеуде қолданылған әдістер психологиялық-педагогикалық, ғылыми-әдістемелік және оқу-әдістемелік әдебиеттерді талдау, алдыңғы қатарлы педагогикалық тәжірибені талдау мен жалпылау, эмпирикалық әдістер: оқу үдерісін бақылау және оның нәтижелерін статистикалық өңдеу болып табылады.

Түйін сөздер: математикалық қабілеттердің деңгейі, логикалық ойлау, сараланған оқыту, оқу-ізденістік тапсырмалары, сабақты зерттеу.

...

Аннотация: Изменения системы образования Казахстана направлены на планомерную смену ее концепции, постепенно фокус внимания смещается на учащегося, на передний план выступает комплексное развитие личности и способностей школьника, удовлетворение его образовательных запросов.

Отсюда, появляется потребность в таком учебном процессе, который принимает во внимание индивидуальные особенности обучающихся. Дифференцированное обучение позволяет на практике реализовать индивидуальный подход и обеспечить условия для максимального развития способностей каждого ученика. На уроках математики целесообразно в качестве основы уровневой дифференциации рассмотреть уровни развития таких математических способностей, как способность к логическому мышлению, способность к комбинаторному мышлению, способность к алгоритмическому мышлению и способность к образно-геометрическому мышлению.

Методами, использованными в рамках данного исследования, являются анализ психолого-педагогической, научно-методической и учебной литературы, анализ и обобщение передового педагогического опыта, эмпирические методы: наблюдение за ходом учебного процесса и статистическая обработка его результатов.

Ключевые слова: уровни математических способностей, логическое мышление, дифференцированное обучение, учебно-поисковые задания, исследование урока.

Annotation: Changes in the education system of Kazakhstan are aimed at systematic change of its concept, gradually the focus of attention shifts to the student, the comprehensive development of

personality and abilities of students, satisfaction of their educational needs is in the foreground.

Hence, there is a need for a learning process that takes into account the individual characteristics of students. Differentiated teaching allows to realize individual approach in practice and provide conditions for maximum development of each student's abilities. In mathematics lessons it is advisable to consider the levels of development of such mathematical abilities as logical thinking ability, combinatorial thinking ability, algorithmic thinking ability and figurative-geometric thinking ability as the basis for level differentiation.

The methods used in this study are the analysis of psychological, pedagogical, scientific, methodological and educational literature, analysis and generalization of advanced pedagogical experience, empirical methods such as observation of the learning process and statistical processing of its results.

Keywords: *levels of mathematical abilities, logical thinking, differentiated learning, learning and search tasks, lesson study.*

Как правило, в одном классе учатся школьники с отличающимися знаниями, темпом работы, способом восприятия информации и умственными способностями. Обычно учитель выбирает формы и методы обучения, ориентируясь на среднего ученика, при этом сильным и слабым ученикам уделяется недостаточно внимания.

Одной из самых сложных школьных дисциплин является математика, которая вызывает трудности у многих школьников. Поэтому на уроках математики необходима такая организация образовательного процесса, которая учитывает разнообразие способностей и задатков учащихся и максимально принимает во внимание их особенности. Подходом, учитывающим эти особенности, является дифференцированный. Поскольку речь идет об обучении математике, то целесообразно рассмотреть уровневую дифференциацию, учитывающую математические способности обучающихся.

Актуальность темы исследования обусловлена противоречием между традиционной парадигмой образования, которая предполагает обучение математике всех учащихся одинаково, и необходимостью учитывать индивидуальные особенности группы учащихся в процессе обучения.

Целью исследования является определение влияния дифференцированного обучения на развитие способности к логическому мышлению учащихся.

На основе поставленной цели были сформулированы следующие задачи исследования:

1) диагностировать уровень развития способности к логическому мышлению исследуемой группы учеников;

2) в целях развития способности к логическому мышлению внедрить на уроках математики приемы дифференцированной работы с заданиями и дифференциацию непосредственно самих заданий;

3) для повышения способности к логическому мышлению разработать систему учебно-поисковых заданий в рамках выбранных приемов дифференциации;

4) проверить эффективность приемов дифференцированного обучения.

Ожидаемые результаты:

- повышение уровня развития способности учащихся к логическому мышлению;

- повышение мотивации к обучению вследствие развития этой способности;

- овладение предметным контентом, которое будет способствовать повышению качества знаний по математике.

Выдвигаемая гипотеза: если процесс

обучения математике будет построен на основе уровневой дифференциации, а уровни будут определяться развитием способности к логическому мышлению учащихся, то это приведёт к повышению результативности учебного процесса и дальнейшему развитию способности к логическому мышлению.

Итак, логическое мышления – это совокупность таких познавательных конструкций, с помощью которых ученик строит достоверные цепочки причинно-следственных связей, на основании истинных предпосылок сделает верные выводы [1, с. 24]. В устных рассуждениях и письменных работах школьников развитое логическое мышление выражается в интуитивном использовании законов формальной логики, построении верных содержательных структур, проведении на их основе логических умозаключений, выстраивании причинно-следственного ряда, использовании доказательства «от противного», иллюстрации своих выводов соответствующими примерами и контрпримерами [2, с. 164]. Анализ современной литературы в области педагогики и психологии показал, что подробно изучена и описана способность к логическому мышлению у младших школьников, разработаны системы тестов для определения уровня ее развития, существуют системы упражнений для развития этой способности. Но все это неприменимо к исследованию и развитию математических способностей старшеклассников [3, с. 86].

Кроме того, научные исследования продемонстрировали, что обучение формальной логике не сказывается положительно на качестве мышления школьников. Для того чтобы действительно развить логическое мышление, необходимо в течение длительного времени в ежедневный контент уроков математики включать логические понятия,

применять логические законы и схемы [4].

Исследование проводилось на 19 учениках 10 класса. В качестве входящего контроля было проведено тестирование на определение показателей уровня их логического мышления до применения дифференцированного обучения. Для этого учителем было проведено самостоятельное описание трех уровней развития способности к логическому мышлению.

На основе описанных уровней способности к логическому мышлению были составлены несколько вариантов тестов (рисунок 1). Для удобства их использования каждый вариант был рассчитан на одинаковое количество баллов, приведено шкалирование, которое помогает истолковать полученные численные данные и определить уровень способности.

Затем на уроках математики было применено дифференцированное обучение, которое реализовывалось на основе деятельностного и личностно-ориентированного подходов. В рамках деятельностного подхода учебный процесс был организован таким образом, чтобы стимулировать вовлечение каждого ученика в развивающую учебно-познавательную деятельность и конструктивное взаимодействие со всеми участниками процесса обучения. Следовательно, были созданы такие педагогические условия, чтобы ученики не получали знания в готовом виде, а добывали их самостоятельно.

Имея тот или иной уровень развития указанной способности, каждый ученик начинал движение в «зоне своего ближайшего развития». Учитель вел их по этому пути, оказывая необходимую дифференцированную помощь, организуя для каждого ученика такие «подмости», которые помогут именно ему для освоения содержания предметного образования на максимальном для него уровне. Эти «подмости» учитель продумывал,

обладая полной информацией об уровне развития способности учеников к логическому мышлению и их индивидуаль-

ных особенностях. В этом и заключается реализация еще одного подхода — лично-ориентированного.

Уровень	Низкий уровень	Средний уровень	Высокий уровень
Задание	1) $(421)_7 - (256)_7 = (x)_7$ $\Rightarrow x = ?$ [1] 2) $5^{x-2} = 7^{2y-8}$ $\Rightarrow x \cdot y = ?$ [1] 3) $x, y, z \in \mathbb{Z}^+$ $x \cdot (y + z) = 19$ $\Rightarrow x + y + z = ?$ [1]	1) $A, n \in \mathbb{N}$ $38! = A \cdot 2^n \Rightarrow \max(n) = ?$ [2] 2) $\sqrt{a + \sqrt{a + \sqrt{a + \dots}}} = 5 \Rightarrow a = ?$ [2] 3) Все три треугольника и числа, связанные с треугольниками, следуют одной и той же закономерности. Определите, какое число отсутствует в последнем треугольнике. [2]	1) Каждая буква зашифрована определенным символом. Справа приведены зашифрованные значения «слов» из первого столбика, но не в том порядке, в котором «слова» стоят в первом столбике. Определите, как зашифровано «МАТЕМ». Б Е Т А Т Е М А М Е Т А В А М А М Е С А $\left\{ \begin{array}{l} \leftarrow \downarrow \circ \rightarrow \\ \uparrow \rightarrow \circ \rightarrow \\ \uparrow \downarrow \leftarrow \rightarrow \\ \circ \downarrow \cdot \rightarrow \\ \circ \downarrow \leftarrow \rightarrow \end{array} \right.$ $\Rightarrow \text{МАТЕМ} = ?$ [7] 2) На рисунке все четыре фигуры составлены в соответствии с одной и той же закономерностью. Как геометрические формы, так и числа имеют значение. Определите, какое число отсутствует в последней фигуре. [7]
Ответ	1) 132 2) 8 3) 20	1) 35 2) 20 3) 16	1) $\circ \rightarrow \leftarrow \downarrow \circ$ 2) 6

Рисунок 1 — Один из вариантов заданий на определение уровня развития способности к логическому мышлению

Процесс обучения при этом велся с помощью общепринятых методов с предпочтением наглядных и практических, индуктивных и репродуктивных [5, с. 21]. Проиллюстрируем подробнее один из приемов дифференцированного обучения, с помощью которого проводилась реализация перечисленных методов.

Задание направлено на развитие способности к логическому мышлению с использованием дифференциации по степени самостоятельности учащихся. Так как решение геометрических задач требует от учеников анализа имеющихся данных, построения логических цепочек рассуждений, строгих доказательств и генерации умозаключений на основе известных определений, аксиом и теорем, то оно особенно эффективно для развития логического мышления.

Задача. Дан треугольник ABC с прямым углом C . Из точки X , середины гипотенузы, проведен перпендикуляр

к плоскости треугольника $XS = 16$ см. Найди расстояние от точки S до катетов треугольника, если $AC = 12$ см, $BC = 8$ см.

Для успешного решения этой задачи учениками группы с низким уровнем развития логического мышления учитель предоставил ее решение с пропусками и постоянно сопровождал их работу. Ученикам группы со средним уровнем логического мышления предоставлялся вспомогательный план решения задачи, который они заранее обсудили с учителем и пользовались им до тех пор, пока в нем была необходимость. Как только ученики группы «среднячков» почувствовали, что не нуждаются в нем, они продолжили решение самостоятельно. Учеников с высоким уровнем развития логического мышления учитель попросил перечислить теоремы, формулы и используемые ими при решении факты, а также прове-

рил, верен ли ход их рассуждений. После чего предоставил им полную свободу действий, а по окончании решения дал им ответы для самопроверки.

В качестве инструментов оценивания выступило наблюдение педагога за учебным процессом и оценивание продуктов учебной деятельности учеников. В ходе наблюдений за деятельностью учащихся во время уроков были сделаны предварительные выводы об эффективности используемых приемов дифференцированного обучения, но исчерпывающую информацию дало формативное и суммативное оценивание.

В качестве диагностического контроля был взят показатель уровня логического мышления учащихся после внедрения дифференцированного обучения.

Для статистической обработки полученных результатов был использован критерий Манна-Уитни (таблица 1), который позволяет сделать выводы для малого количества участников эксперимента. Данный критерий оказался самым приемлемым при доказательстве статистической значимости результатов, так как в исследовании приняли участие только две подгруппы десятиклассников, состоящие всего из 19 учеников [6, с. 49].

Таблица 1 – Описание уровней развития способности к логическому мышлению

№	До применения дифференцированного обучения		После применения дифференцированного обучения	
	Показатель логического мышления	Ранг	Показатель логического мышления	Ранг
1	12	8	21	33
2	7	2	16	16,5
3	11	6	18	22
4	13	10,5	19	25,5
5	8	3	17	19
6	20	29,5	18	22
7	13	10,5	19	25,5
8	15	14	21	33
9	10	4,5	15	14
10	21	33	23	37
11	17	19	20	29,5
12	10	4,5	19	25,5
13	12	8	23	37
14	5	1	16	16,5
15	20	29,5	17	19
16	12	8	20	29,5
17	15	14	23	37
18	14	12	22	35
19	18	22	19	25,5
Суммы		239		502

Вычислим общую сумму рангов $239 + 502 = 741$ и расчетную сумму
$$\sum R_i = \frac{N \cdot (N + 1)}{2} = \frac{38(38 + 1)}{2} = 741.$$

Необходимое условие о равенстве реальной суммы и расчетной суммы выполнено.

По данным таблицы наглядно видно, что показатели уровня логического мышления после внедрения дифференцированного обучения выше, это можно проследить по большей ранговой сумме, она составляет 502. На основании этих выводов были сформулированы нулевая и альтернативная гипотезы.

H_0 : Группа учащихся до исследования не превосходит группу учащихся после исследования по уровню развития способности к логическому мышлению.

H_1 : Группа учащихся до исследования превосходит группу учащихся после исследования по уровню развития способности к логическому мышлению.

Вычислим эмпирическую величину U :

$$U_{\text{эмп}} = (19 \cdot 19) + \frac{19(19+1)}{2} - 502 = 49.$$

Согласно значению $n = 19$ по таблице определяем критические значения:

$$U_{\text{кр}} = \begin{cases} 123 (p \leq 0,05); \\ 101 (p \leq 0,01). \end{cases}$$

Так как $U_{\text{кр}} > U_{\text{эмп}}$, то H_0 была отклонена, и принята H_1 на уровне значимости 0,01. Таким образом, процесс обучения математике, построенный на основе уровневой дифференциации, способствовал повышению уровня развития логического мышления.

Проведенный количественный анализ данных подтвердил гипотезу исследования: если процесс обучения математике будет построен на основе уровневой дифференциации, а уровни будут определяться развитием способности к логическому мышлению учащихся, то это обеспечит увеличение эффективности учебного процесса и дальнейшее развитие способности к логическому мышлению.

В процессе исследования были решены поставленные задачи, и получены следующие результаты и выводы.

1. Выявлена сложная структура способности к логическому мышлению, выделены и описаны три уровня ее развития.

2. Составлены несколько вариантов тестовых заданий для определения уровня развития способности к логическому мышлению.

3. Разработаны системы заданий по алгебре и геометрии для реализации различ-

ных приемов дифференцированного обучения.

4. Изложены методические рекомендации для учителей по развитию логического мышления с помощью различных приемов внутриклассной дифференциации.

5. Анализ результатов исследования подтвердил эффективность использованных приемов дифференцированного обучения. Это позволяет сделать вывод о том, что их внедрение будет способствовать развитию способности к логическому мышлению учащихся, и как следствие — повышению качества усвоения учебного материала на уроках математики.

Литература

1. Берникова И.К. Схемы как средства организации мышления в процессе обучения математике // Вестник Омского университета. — 2015. — № 1. — С. 23 — 27.
2. Абылкасымова А.Е. Теория и методика обучения математике. — Алматы: Мектеп, 2013. — 224 с.
3. Крутецкий В.А. Психология математических способностей школьников. — М.: Институт Практической Психологии, 1998. — 416 с.
4. Inhelder B. & Piaget J. The Growth of Logical Thinking from Childhood to Adolescence. — New York, NY: Basic Books, 1958. — 112 p.
5. Каплунович И.Я. Учет индивидуальных особенностей мышления при обучении учащихся решению математических задач // Психологическая наука и образование. — 2003. — № 4. — С. 17 — 25.
6. Сидоренко Е. Методы математической обработки в психологии. — СПб.: Речь, 2000. — 35 с.

Наталья Владимировна УСТИНОВА,
м.п.н., учитель математики
Назарбаев Интеллектуальной школы
химико-биологического направления
г. Петропавловск.

О проведении международного исследования PISA в Казахстане

Сегодня перед казахстанской системой образования стоят проблемы повышения конкурентоспособности качества образования, адаптации его к реальным этапам жизни, поскольку человек живет и работает в обществе в условиях, требующих высокого профессионализма и интеллектуальной деятельности для принятия правильных решений, связанных с различными жизненными вопросам. В связи с этим Казахстан принял участие в международном исследовании PISA – 2009 по определению уровня образовательных достижений пятнадцатилетних школьников страны. Каждый этап исследования PISA (Программа международной оценки учащихся) дифференцирован в международном контексте.

Это позволяет каждой стране-участнице определить стратегическую цель системы образования.

Казахстан впервые принял участие в международном исследовании PISA-2009 с целью получения достоверной информации для определения качества образования 15-летних школьников. Для нашей страны основной причиной участия в этой программе стал ряд факторов, напомнивших нам о необходимости реформирования системы мониторинга и оценки образования.

До сегодняшнего момента считалось, что чем больше читаешь, тем больше знаешь; книга – твой друг и учитель; кто много читает, тот много знает и т.д. Конечно, нельзя этого отрицать. Ведь

знающий человек многогранен, интересен, полезен. У него развито воображение и речь, он интеллектуал. Всё это так. Но способен ли этот человек использовать свои знания, быть успешным, перспективным, содержать себя и свою семью? Далеко не всегда. Современный мир прагматичен, в нём нет место слабому. Это все понимают, но не каждый способен, даже имея определённый багаж знаний, справиться с проблемами и трудностями. На сегодня, я считаю это актуальная проблема, касающаяся всех. Как же быть? Что делать? Хочется, чтобы дети были счастливы, могли ориентироваться самостоятельно в жизни. Как помочь им? Читать. Да, читать. Только не просто читать, а овладеть «грамотным чтением». Что же это такое? На этот вопрос нам даёт свой ответ PISA – международный проект оценки достижений школьников. Проект PISA уникален в своих взглядах на:

- вопросы государственной политики Правительства. Что это такое? Директора всех школ, учителя и родители ищут ответы на такие вопросы, как «достаточно ли школы подготавливают молодых людей к проблемам взрослой жизни?», «действительно ли некоторые методы преподавания и школы эффективнее других?», «как школы могут внести свой вклад в улучшение жизни учащихся из неблагополучных семей и учеников эмигрантов?»;

- грамотность. PISA акцентирует внимание не на специальной школьной

учебной программе, а на способности учеников в применении знаний и навыков в ключевых сферах деятельности и эффективном анализировании, убеждении и общении при изучении интеграции и решении проблем;

- **век учись.** Школьники не могут научиться всему в школе. Для того чтобы учиться всю жизнь, им необходимы не только знания и навыки, но и знания о том, как и зачем учиться. PISA не только проверяет успеваемость ученика по математике, научной грамотности и чтению, но и интересуется им мотивациями, верой в себя и стратегиями обучения.

Особенность оценки PISA для школ в том, что результаты теста подсчитываются не только на уровне штата, но и для каждой участвующей школы и колледжа. Казахстан успешно прошел этап валидации пилотного исследования, в котором участвуют 14 стран мира.

Инструменты (материалы) исследования PISA 2009 подготовлены под руководством Консорциума с участием экспертов ведущих международных организаций и представителей стран-участниц.

Инструменты исследования включают в себя:

Буклеты с тестовыми заданиями;

Анкеты для студентов образовательных организаций;

Анкеты для руководства образовательных организаций;

Руководство по испытаниям и опросам;

Инструкция для координатора образовательной организации;

Рекомендации по выставлению оценок, вводу данных и обработке тестовых заданий.

Каждое задание содержит текст, опи-

сывающий проблему, и содержит от одного до шести вопросов различной сложности, выраженных в виде четырех-пяти вопросов с несколькими вариантами ответов в дополнение к тексту или факультативных предположений с двумя вариантами ответов и конкретных утверждений. На остальные части вопросов учащиеся должны составить свои ответы, на некоторые из них требуются краткие ответы, на остальные – полные. Последнее требует от тестируемых личного мнения и дает возможность уточнить свою точку зрения.

Некоторые другие вопросы требуют от учащихся выбрать ограниченные варианты ответов в кружке, отмеченные как правильные или неправильные (закрытые ответы).

После завершения теста каждый ученик или студент колледжа в течение получаса отвечает на вопросы о своем учебном заведении, своей семье, своем социальном окружении, своих интересах и заполняет анкету. Опросы проводятся также администрацией организаций дополнительного образования. Оценка ответов осуществляется при строгом выполнении международных инструкций по кодированию ответов, каждому ответу соответствует свой код и проводится квалифицированными специалистами. Ответы на некоторые задания оцениваются как правильные или неправильные, а полуправильные или простые ответы оцениваются как полуправильные.

В процессе статистической обработки результатов исследования каждому школьнику присваивается балл по международной 1000-балльной шкале в зависимости от выполнения задания в каждой группе (чтение, математика и естествознание). Кроме того, в зависимос-

ти от того, насколько хорошо задание было выполнено всеми тестируемыми, к каждому заданию начисляется реальный балл по заданной шкале (за сложность задания).

При анализе результатов каждой страны и составлении международной шкалы учитываются особенности выполнения задач отдельных стран. А задачи с ошибками, например, задачи с опечатками или ошибками перевода, исключаются из анализа.

В текущем году от Казахстана в исследовании PISA приняли участие 270 школ и колледжей.

По результатам исследования подготовлено 64 индивидуальных и 45 групповых докладов. Кроме того, был разработан общий аналитический отчет по результатам всех стран.

Исследование PISA для школ было разработано на основе исследования

PISA, которое проводится раз в три года. Поэтому результаты этих двух исследований можно в полной мере сравнить друг с другом. Если ориентироваться на результаты страны, по сравнению с 2018 годом мы видим положительную динамику по всем трем направлениям исследования. В частности, по результатам читательской грамотности — мы видим рост на 30 баллов, по математике — на 24 балла и по естественным наукам — на 11 баллов.

Доля учащихся с результатами ниже второго уровня читательской грамотности снизилась на 18,3%. По математике он снизился на 10,2%, по естественным наукам — на 2,2%.

Елена Геннадьевна ЧАЛОВА,
учитель русского языка и литературы
школы-лицей №46
г. Шымкент.

Английский язык – язык науки и технологий

Говоря об этой теме, сразу хочется сказать, что сам английский уже является наукой как таковой. С ним связаны лингвистика, языкознание, история языка и много других. Наш век — это эпоха великих открытий, как научных, так и технических. Это эпоха технологической революции, когда новые идеи воплощаются в жизнь, и этапы этого процесса растут и увеличиваются в геометрической прогрессии. Не последнюю роль в этом процессе играет английский язык.

Если английский язык останется глобальным, то причиной этому послужит

дальнейшее процветание одной из англоязычных стран, занимающей ведущие позиции в мире. Также немаловажную роль может сыграть степень технологичности, т.е. то, насколько английский язык может охватить новые технологии. Нельзя не заметить, что весь мир постепенно из «реальной» жизни переходит в «виртуальную» благодаря бурному развитию информационных технологий. В связи с этим английскому языку необходимо постоянно «обновляться», становится более вовлеченным в глобальные информационные сети, чтобы оставаться глобальным

средством общения. Пока английский язык успешно справляется с этой задачей, что подтверждают слова ученого-лингвиста и автора книги «Английский язык как глобальный» Дэвида Кристала о том, что он остается главенствующим в мире языком. Исследователь также утверждает, что всемирный язык может возникнуть только однажды. После этого его уже ничто не сможет вытеснить. Последняя четверть 20 века, по словам автора, как раз была тем критическим моментом в возникновении всемирного языка. Английский язык и глобализация распространились в мире настолько, что стали взаимодополняемы. Этот процесс начался с лидерства двух успешных англоговорящих держав: Британской колониальной и Американской демократической, и продолжается по сей день в новой виртуальной державе. Автор отмечает, что феноменом, который ранее не был замечен, является то, что число говорящих на английском языке как на иностранном в 3 раза превышает количество людей, говорящих на нем как на родном.

Английский в компьютерных технологиях является базовым. А, как известно, наука бы не шла вперед без компьютерных технологий. Ведь компьютеры обладают возможностью решать огромное количество математических задач более эффективно и гораздо быстрее, чем это может сделать человек. На этом стыке появляются новые тренды науки. Компьютерные науки — это новое поле в разработках и исследованиях. Большинство передовых трендов без использования английского языка существовать просто не в состоянии. В недавние годы ученые мира достигли огромного успеха в физике, химии, биологии, психологии и так далее. Английский язык здесь также сыграл не последнюю роль, ведь развитие

науки требует постоянной коммуникации и сотрудничества между учеными всего мира.

Более 57% сайтов во Всемирной глобальной сети написаны на английском языке. Именно американским инженером Джоном Мокли была создана первая электронно-вычислительная машина, популярнейшие транснациональные корпорации такие как Google, Microsoft, Apple, IBM так же были созданы американцами.

Английский язык является международным рабочим и официальным языком. Не удивительно, что около 75% писем, 60% теле-радио программ, 50% печатных изданий написаны и транслируются именно на английском языке. Таким образом, английский язык становится неотъемлемой частью жизни современного человека. Чтение интересных статей и книг, просмотр англоязычных фильмов, комфортные путешествия — это малая часть того, что может дать владение английским языком.

Немаловажную роль играет знание английского языка при устройстве на работу.

Владея английским языком, сотрудник может полноценно работать с документами, вести переговоры и заключать сделки.

Преимущество от знания английского языка очевидно для людей, которые стоят на пути выбора профессии и учебного заведения. Это преимущество позволяет получить образование практически в любом университете. Обучение за границей известно высоким качеством получаемых знаний. После обучения студент получает диплом международного образца, возможность стажировки и устройства в ведущие компании.

В некоторых сферах деятельности знание английского языка становится критичным. Например, специалистов, работающих в сфере IT. Работа программиста заключается в создании программы, решающей поставленную задачу. Люди, не владеющие языком вынуждены ждать, пока информация будет переведена и адаптирована.

Мы, как учителя английского языка должны прививать обучающимся то самое чувство, что они не просто изучают английский язык для, а открывают себе возможности для изучения мировых открытий в области науки и технологии. Также они и сами могут стать учеными и представлять миру свои открытия на английском языке. Это дает возможность для международных ученых обмениваться опытом и изучать технологии будущего просто лишь понимая суть текста на английском языке. Но для глубокого понимания научного текста на английском языке мы должны сопостав-

лять слова в разных контекстах и научить этому обучающихся. Ведь неправильное понимание текста это тоже проблема неусовершенствованного обучения иностранного языка.

В заключение можно утверждать, что в ближайшей перспективе английский язык останется средством международного общения, но его дальнейшее развитие будет зависеть от самих носителей английского языка и их политической, экономической, культурно-исторической влиятельности, а также от таких факторов, как подверженность технологическому прогрессу и желание носителей других языков изучать английский.

Гульнафис АЙСАЕВА,
магистрант 2-курса Казахского
национального
женского педагогического
университета
г. Алматы.

Методика обучения к публичному выступлению школьников старшего класса

Публичное выступление – это живое действие говорящего человека, которое осуществляется в контакте с тем или иным обществом, с группой людей. Публичное выступление осуществляется в рамках соотношения между активным модератором и определенной воспринимающей человеческой средой. При этом выступающее лицо берет на себя особую роль. Оно сознательно стремится воздействовать на среду, в том числе намерено

передавать информацию, знания, оказывать эмоциональное влияние, побуждать к определенному действию. Публичное выступление представляет собой некоторым образом подготовленный и спланированный контакт с группой внимающих людей. Характерной особенностью публичной речи является то, что она происходит в ситуации живого общения, в то время как письменный монолог от нее отстранен. Отсюда проистекают специфиче-

ские трудности для каждой из этих форм. Публичное выступление – устная форма речи. И чем более ей свойственны все характеристики живого разговора, тем сильнее ее воздействие на слушателей. В то же время это речь подготовленная, базой для нее, как правило, служит написанный текст. Успешное публичное выступление требует многочисленных навыков.

1. Умение подготовить выступление. На этом этапе важно определить:

- Тему выступления. Она должна выражать главную мысль, которую вы хотите донести до своих слушателей.

- Цель выступления. Она должна выразить смысл и направленность действий выступающего, содержание выступления, отбор и накопление материала, знаний, сведений, которые обладают актуальностью, не повторяют известное, а имеют признаки новизны. Материал должен быть обоснован сильными доводами, опираться на факты. Содержание выступления должно соотноситься с интересами и ориентирами слушателей.

1. Форму изложения материала: доклад, презентация, речь и т.д. В любом случае избранная форма должна представлять собой организованный и сгруппированный материал, способный содействовать концентрации внимания слушателей на значимых в профессиональной среде вопросах;

2. Правильно устанавливать контакт с аудиторией. Задача выступления состоит в том, чтобы установить между автором выступления и слушателями доверительное дружелюбное поле общения. На данном этапе выступающий стремится привлечь к себе внимание;

3. Привлекать и удерживать внимание аудитории, отслеживать реакцию аудитории и своевременно реагировать на снижение внимания;

4. Разрабатывать структуру презентации в соответствии с поставленными задачами, выбирать аргументы, подходящие для определенной аудитории;

5. Уверенно держаться перед аудиторией, уверенно и позитивно отвечать на вопросы,

Необходимо тренироваться в предугадывании вопросов и различать типы вопросов, использовать различные способы ответов. Вопросы могут содержать требование дать о чем-либо новую информацию. На публичных встречах они задаются чаще всего. Грамотные ответы на них предполагают обширную эрудицию выступающего.

6. Управлять своим голосом, жестикуляцией, мимикой в процессе выступления. Она включает обширную сеть действий. В том числе это речь выступающего, различные голосовые приемы. Здесь важна также логическая составляющая речи, связность и последовательность изложения предлагаемого слушателям материала. Не мешают и специальные приемы красноречия, привлечение ярких образов по ходу выступления. Специальные тренировки позволяют эффективно использовать мимику, жесты и телодвижения. Выступление будет выигрывать, если применяются средства наглядности, рисунки, диаграммы, таблицы, демонстрационная техника, используются видеосюжеты.

Перед большой аудиторией использовать микрофон. Менее всего рекомендуется применять доску и мел. В этом случае непроизводительно тратится драгоценное время выступления, бросается в глаза архаичность подобных подручных средств.

7. Настраиваться на выступление, выбирая оптимальное эмоциональное состояние.

8. Выявлять элементы личного стиля выступления (слова, жесты, позы), мешающие эффективному выступлению и заменять их на помогающие (адекватные) конкретной ситуации.

9. Создавать у аудитории наиболее благоприятное впечатление о себе, демонстрируя дружелюбие, терпимость, содействие, тактичность.

Решая конкретные задачи в каждом разделе взятом временном отрезке учебного процесса, Обучение навыкам публичных выступлений ведётся как на уроках, так и во внеурочной деятельности. Урок был, есть и в обо-

зримом будущем остается основной формой организации обучения и воспитания учащихся.

Следует отметить, что преимущество урока как формы организации педагогического процесса состоит в том, что он имеет:

1. На уроке ученик имеет возможность выступать перед аудиторией;
2. Постоянный состав обучающихся создаёт щадящие условия для развития навыка публичных выступлений;
3. Создаются благоприятные условия для сочетания фронтальной, групповой и индивидуальной работы, в ходе которой ученики развивают навыки публичных выступлений;
4. Позволяет учителю управлять развитием познавательных способностей, формирование навыка происходит в более короткие сроки;
5. Провоцирует остальные виды деятельности школьников, в том числе внеклассную и домашнюю.

Несмотря на малую длительность, урок сложный и ответственный этап учебного процесса. Именно на уроке формируются основные навыки публичных выступлений. От свойства отдельных занятий в конечном итоге зависит общее качество школьной подготовки.

Развитию диалогической речи учащихся способствуют такие виды учебной деятельности: ролевая или деловая игра, инсценированные отдельные эпизоды и сцен, защита проектных работ и презентаций и др.; письменного диалога, включающего в себя грамотное оформление анкеты, заявления, резюме, написание эссе, сочинения – интервью и т.д.; групповая работа на уроках требует от ученика умения участвовать в дискуссии: спорить, отстаивая свою точку зрения на различные вопросы, затронутые в дискуссии; монологической речи: давать развернутый ответ на вопрос, составлять словесное описание какого-либо события, исторического лица, рассуждение по заданной теме, выступление с устным сообщением, докладом, презентация проектной работы, проведение экскурсии в музей и т.д.

Одной из форм дискуссии, наиболее инте-

ресной школьникам старших классов, является «заседание экспертной группы», на котором вначале обсуждается намеченная проблема всеми участниками группы (4-6 человек), а затем они излагают свои позиции всему классу. При этом каждый участник выступает с коротким сообщением; «форум» – обсуждение, сходное с «заседанием экспертной группы», в ходе которого эта группа вступает в обмен мнениями с аудиторией; «симпозиум» – более формализованное по сравнению с предыдущим обсуждением, в ходе которого участники выступают с сообщениями, представляющими их точку зрения, после чего отвечают на вопросы аудитории; «дебаты» – явно формализованное обсуждение, построенное на основе заранее фиксированных выступлений участников – представителей двух противостоящих, соперничающих команд, – и опровержений. «Техника аквариума» – особый вариант организации коллективного взаимодействия, который выделяется среди форм учебной дискуссии.

Для развития коммуникативных способностей учащихся целесообразно строить учебные занятия в форме проблемного диалога, задавать проблемные вопросы, активно использовать групповые формы работы, как на уроках, так и во внеурочной деятельности.

Публичное выступление требует многочисленных умений, которые формируются целенаправленно и поэтапно.

В современном мире, в котором живут и развиваются ученики, как никогда актуальны проблемы открытости, толерантности, коммуникативности. Именно через общение лежит путь к жизненному и профессиональному успеху человека, а своевременное формирование умений публичных выступлений способствует этому.

Гульвира ШАРИПОВА,
магистрант 2 курса Казахского
национального женского
педагогического университета
г. Алматы.

Prospects for Digitalization of Higher Education in Kazakhstan

Abstract: The article on the prospects of digitalization of higher education in Kazakhstan is aimed at identifying the potential of digital transformation of the higher education system in the country. The article considers the issue of network support in the country, analyzes the entire flow of state, socio-political events held for the purpose of digital transformation of the higher education system. In addition, scientists studying the education system from the point of view of information and communication technologies and their contribution to this field were mentioned. Based on the digital transformation of the higher education system, planned activities have been implemented within the framework of the initiative of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan "digital university model". The article also discusses the transition of universities to the Smart-universities model; the formation of a digital profile of students, i.e. the development of digital services student life truck, Edtech, process optimization and the formation of a digital ecosystem in accordance with the advanced trends of digitalization; formation of a digital transformation strategy, development of large-scale approaches to data management (Big data).

Keywords: digitalization of higher education; prospects of digitalization in education; virtual reality; alternative reality; educational technologies; digital university model.

The article discusses the possibilities of conducting the educational process of the higher education system through VR and AR, virtual and alternative reality. The introduction of virtual and alternative reality technologies into the country's educational sector includes proposals by the Russian organization Cyber strange to open a digital college in the country and create cyber books. In addition, the problems of digitalization of the education system in the country were discussed at the EdTech M. E. T. A. forum.. At the end of the article, it is concluded that the prospects for the digital transformation of the higher education system in the country are being implemented at a high level comprehensively, systematically, systematically.

It is impossible to imagine today without digital capabilities. Information and communication technologies are so ingrained in our daily lives that even one smartphone, which was a means of communication in our hands, a consultant, a notepad for notes, a fitness trainer, money transfers, even replacing a personal passport, give us the opportu-

nity to work a little with the gadget itself.

Modern possibilities of digital technologies before learning lead to various, multi-channel, personalized new forms of communication and interaction of participants in the educational process. This may be the nature of interactivity, which, in particular, at the system level allows for effective communication between all participants in the educational process. Such tools include new adaptive platforms, chatbots, virtual and alternative reality (VR and AR) elements, systematic learning measurements, podcasts and gamified learning materials, various options for individual feedback and learning support, intelligent systems, etc.

Paying attention to the foreign experience of digital transformation of education, in countries such as Norway, Singapore, and China, the production of traditional textbooks on paper is sharply reduced, and the full-fledged translation of educational content into digital media is being carried out. As for digital educational resources, there is no clear answer to the question of what digital educational resources should be in differ-

ent countries, or even a single view of this concept itself.

For example, in the United States, digital content is interpreted as multimedia material that allows a student to search for and process information in the process of working together, preparing and using various ways to participate in the learning process. Digital content here includes video calls, CD-ROMs, web pages, e-mail, interactive learning systems, computer modeling, streaming discussions, data files, databases, audio materials.

The state policy in the field of informatization of education has become decisive in improving the national educational model of the Republic of Kazakhstan. The formation of a modern information and communication culture of future specialists is an important socio-pedagogical task of the Kazakh higher education system, implemented on the basis of accumulated experience in the application of information and communication technologies. The level of technological development of the Republic of Kazakhstan, which determines the strategic position of the state in the conditions of the global open space, depends on the degree of training of competitive specialists.

Applicants and author teams are constantly looking for ways of remote interaction of the subjects of the educational process from goal to result, including motivational-target, meaningful, operational-activity and evaluation components of the educational process, taking into account the patterns and principles of learning based on the integration of various types of activities; they represent new modern possibilities of information and communication technologies (E. V. Artykbaeva, A. J. Arystanova, J. S. Baktybaev, A. A. Dosmakhanova, U. T. Nurmanalieva, J. M. Tusubaeva et al.) strives to significantly expand the register of pedagogical methods and tools, create an information and communication educational environment, transfer the content and technologies of the educational process to modern electronic media can be carried out only if the achievements of pedagogical science and its

methodology are preserved as the fundamental basis for designing modern pedagogical technologies using ICT.

G. K. Nurgalieva and A. I. Tazhigulova described their monograph: the project of the National Institute of Education "Son of the Future". In this youth education, information and communication technologies are aimed at developing a more effective way of working. This great learning process differs from the traditional ones, which uses full-fledged information and communication technologies [1].

The effective development of the digital ecosystem of Kazakhstan was consolidated in December 2017, the state program "Digital Kazakhstan", implemented since 2018, is of great importance. Within the framework of this program, attention will also be paid to updating the national education system. In particular, the program focuses on improving digital literacy at all levels of education. This, in turn, includes the introduction of programming basics training, an increase in the number of graduates with core ICT competencies and an annual increase in graduates of ICT specialists [2].

It is very important to have the network readiness of our country here. When assessing the readiness of countries for the digital economy at the World Economic Forum in 2002, in a series of annual reports on the development of the global information society, the INSEAD International Business School used the Networked Readiness Index, a comprehensive indicator characterizing the level of development of information and communication technologies (ICT) and the network economy in Russia. different countries of the world. That is, the potential of using information and communication technologies to improve the competitiveness and well-being of the world's countries is assessed by the Network Readiness Index (CPI). This index consists of 4 main sub-indexes: environment (political and legislative, business and innovation), training (infrastructure, accessibility and skills), ICT application (private, business and public levels) and efficiency (economic and social). These internal

indexes combine 10 components and 53 indicators.

In 2019, the Index was upgraded and transferred to the non-profit organization Portulans Institute (Portulans Institute), which conducts coalition research in conjunction with the World Information Technology and Services Alliance [3]. The data of the network readiness index was last changed in October 2020, when Kazakhstan ranked 56th out of 134 countries, leaving behind many developing countries and CIS countries.

In the network training of Kazakhstan, the level of ICT use in business, infrastructure and content are characterized by relatively low parameters. According to the SDI, in the private sector of Kazakhstan, the scale of Internet business use, the level of training of relevant personnel, the efforts of firms to use ICT in innovation, as well as the use of ICT in inter-company transactions require improvement (69th place). The 64th place is devoted to the development of network infrastructure, in particular the cellular coverage area, Internet bandwidth, secure Internet servers providing access to digital content. This is 1.5 times lower than the country's overall position in the index [4] [5].

For effective digitalization of the higher education system, network training activities should also be carried out. In this regard, a lot of work has been done jointly with the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan and the Ministry of Digital Development, Innovation and Aerospace Production of the Republic of Kazakhstan.

At the time when the Digital Kazakhstan program was adopted, E. Sagadiev was the Minister of Education and Science of the Republic of Kazakhstan. Under him, the digitalization of education and science was carried out in three directions – the development of informatization of the secondary education system; the process of automation of education and science management; training of IT specialists [6].

The Ministry of Science and Higher Education is very intensively digitalizing the higher

education system. At the government meeting on November 1, 2022, the Minister of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan, Sayasat Nurbek, in his report "Digitalization of higher education" noted that in order to introduce online learning, the Rules for organizing the educational process in the form of Online learning in higher and postgraduate education programs were approved. He also noted that the list of areas of higher and postgraduate education training that are not subject to online education has been approved.

According to the minister, the digital university model consists of four components:

- 1) Data-based management system;
- 2) digital educational technologies;
- 3) individual educational trajectories;
- 4) competencies of the digital economy.

In addition, the Minister focused on the large-scale work on digitalization of higher education. So, a new form of education has been introduced – online learning. "Universities have begun the transition to the smart university model. This involves the formation of a digital profile of the student, that is, the development of digital services student life truck, Edtech, optimization of processes in accordance with advanced trends in digitalization and the formation of a digital eco-image. The main task is to form a digital transformation strategy, develop approaches to managing large-scale data (Big Data)," stressed the importance of forming a digital profile of students in universities in the smart university model.

The transition to the digital university model is carried out on the basis of the following works:

- Digital transformation in universities formation of strategies;
- Formation of data management and exchange methods;
- Business for interaction with the MHBO infrastructure digitization of processes;
- Interaction with MOOC platforms (Coursera, EdX, etc.) expansion of interaction;
- Development of the "digital university reference standard";

- Implementation of the Digital Officer Service (CDO) [7].

The use of new VR (virtual reality) and AR (alternative reality) technologies in the digital transformation of the higher education system is also becoming relevant. Modern VR/AR technologies in education are functionally completely universal, because they adapt very well and quickly to any type of learning and learning formats. In addition, it should be noted the main advantages of VR/ AR technologies in the innovative educational process, visualization, which allows you to repeat in detail any abstract phenomena, processes and concepts. The benefits of using VR in education are almost limitless:

- maximum safety for observers: virtual use of realistic equipment allows you to demonstrate processes and phenomena regardless of the degree of danger (various experiments, space travel, etc.);

- 100% attention: students independently conduct the experimental process and get the opportunity to influence, make adjustments, interrupt, choose the type of training that can be understood;

- Direct focus: the equipment shows the world around up to 360°C, even the user can focus his attention on the smallest details [8].

The proposal of the Russian organization "Cyber Country" in 2019 for the introduction of virtual and alternative reality technologies into the educational sphere of the country [9]. According to the drafters of the project, the project is aimed at demonstrating modern educational digital technologies, developing children's digital literacy, gaining practical programming experience and establishing partnerships between Russian educational companies and Kazakhstani companies. To this end, this organization aims to form a college of cyberbook and digital education in one of the largest cities in the country. This project is designed for about 10 years. In this regard, there is obvious proof that the time when secondary education and higher education institutions consolidate their knowledge with the help of virtual glasses is not far off.

Another indicator of the dynamic development of the prospects for digitalization of the higher education system in Kazakhstan was the fourth international EdTech Forum M.E.T.A, held in June this year in Astana. The Action Educational Technology Forum can be noted. Projects implemented in the Kazakh education system based on the fourth industrial revolution were widely discussed at the forum. The speakers of the forum presented their technological products and explained their effectiveness to the participants. Among these projects is the ExoMem exoskeleton (J. Mahatayeva), the Academics 3D project based on immersive education for medical universities, etc., and the need to pay special attention to the current state and further development of robotics in our country was voiced at the forum.

In conclusion, the country has begun to massively carry out digital transformation in all sectors in accordance with the conditions of the fourth industrial revolution. The possibilities of digital transformation of the higher education system, which is the beginning of all spheres, are particularly widely disclosed. The initiative of the digital university model of the digital transformation of the higher education system is of great importance. From the above data, it can be seen that the prospects for the digital transformation of the country's higher education system are dynamic, and it should not be forgotten that now it is important that all participants in the higher education process take an active part in this initiative.

List of literature

1. Nurgalieva G.K., Tazhigulova A.I. Indicators for assessing the implementation of ICT in educational institutions – NCI, Almaty. – 66 p. Fundamentals of open education // Rev. Edited by V.I.Soldatkin. – Vol. 1. – Russian State Institute of Open Education. – M.: NIITS RAO, 2012. – 680 p.

2. "Tsifrlly Kazakhstan" memlekettik bagdarlamasy <https://zerde.gov.kz/>

3. Network Readiness Index / Humanitarian

Portal: Research [Electronic resource] // Center for Humanitarian Technologies, 2006-2022 (latest edition: 18.07.2022). URL: <https://gtmarket.ru/ratings/networked-readiness-index>

4. The National collection "Statistics of the education system of the Republic of Kazakhstan" electronic version in the subsection "Projects" of the section "NOBD" on the IAC website - <https://iac.kz/ru/project/nobd>

5. National report on the state and development of the education system of the Republic of Kazakhstan. Astana 2018.

6. Almukhamedova N. How digitalization is being introduced into Kazakh education. STRATEGY2050 is a review and analytical portal. 2018 strategy2050.kz : <https://strategy2050.kz/ru/news/52316/>

7. Ukimet otyrysty. Astana. 01.11.2022 w.

8. Why do we need VR technologies in education? A complete set. The complete set of educational institutions. 2019 <https://astana.fgoskomplekt.ru/blog/zachem-nuzhny-vr-i-artehtnologii-v-obrazovanii/>

9. Cyber Book and Digital College: Kazakhstan are offered VR learning opportunities. Sputnik Kazakhstan Press Center. 08.11.2019 (updated: 02/01/2022) <https://ru.sputnik.kz/20191108>

Толғанай ХАСЕНҚЫЗЫ,
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Философия
және саясаттану факультеті,
Педагогика және білім беру менеджменті
кафедрасы
Педагогика және психология
мамандығының 3-курс докторанты.
Алия Смагуловна АКРАМОВА,
п.ғ.к., әл-Фараби атындағы ҚазҰУ
Педагогика және білім беру менеджменті
кафедрасының қауымдастырылған
профессоры.
Алматы қаласы.

Пәндерді тиімді оқыту және оқудағы әдіс-тәсілдердің маңызы

Заман талабына сай білім саласында оқыту мен оқу тәжірибелерінде үлкен өзгерістер болуда. Атап айтатын болсақ, кез келген оқытушы ең алдымен сабақты дәстүрлі түрде өткізу стилінен арылып, оқытудағы жаңаша әдіс-тәсілдерді қолдануы қажет. Жаңартылған білім беру бағдарламасымен жұмыс жасауға кез келген оқытушы міндетті болып саналады. Себебі, келешек ұрпағымызды өз ойларын еркін жеткізе алатын, сенімді, белсенді, сыни тұрғыдан ойлау қабілеттері жоғары, өз көзқарастарын тәжірибемен ұштастырып өмірде қолдана алатын тұлға етіп қалыптастыру міндеттелген. Қазіргі кезеңде оқушының өз бетімен білімге ие болу барысында оның белсенді

іс-әрекетін ұйымдастыру оқу үдерісіне қойылатын негізгі талаптардың бірі болып табылады. Сондықтан, әдіс-тәсілдерді сабақта қолдану пәндік білімді, әлеуметтік және коммуникативтік дағдыларды ғана емес, сонымен бірге өзінің жеке мүдделері мен болашағын сезінуге, сындарлы шешімдер қабылдауына мүмкіндік беретін тұлғалық қасиеттерді де меңгеруге ықпал етеді. Осыған орай оқытушымен бірлесіп шығармашылықпен айналысу және серіктес, кеңесші ретінде оқушының белсенді танымдық қабілеті тұрақты сипатқа ие болады.

Әдіс — оқу-тәрбие жұмыстарының алдында тұрған міндеттерді дұрыс орындау үшін оқытушы мен оқушылардың бірлесіп

жұмыс істеу үшін қолданылады. Әдіс арқылы мақсатқа жету үшін істелетін жұмыстар ретке келтіріледі. Оқыту әдістері танымға қызығушылық туғызып, оқушының ақыл-ойын дамытады, ізденуге, жаңа білімді түсінуге ықпал етеді. Оқытуда ең басты нәрсе — оқушылардың танымдық жұмыстары. Оқыту әдістері ең анық фактілерді білуді қамтамасыз етеді, теория мен тәжірибенің арасын жақындатады. Олай болса, оқыту әдістері — оқытудың мақсат-міндеттеріне сай оның мазмұнын оқушыларға меңгертуге мұғалім мен оқушылардың қолданатын жиынтығы болып табылады. Оқытушы оқыту әдістерінің көмегімен оқушыларға білім беріп, олардың тәжірибелік әрекетін ұйымдастыруда өзінің іс-әрекетін оқушылардың таным әрекетіне басшылық етумен байланыстырады. Жаңартылған білім беру бағдарламасының аясында оқыту әдісін жүйілеп, топтастырып ұсынып отыр. Олар:

Белсенді оқу — эксперимент жасап, мәнін ұғынып, түсінік қалыптастыруға мүмкіндік береді; жаңа білімді бұған дейінгі біліммен байланыстырады; қателіктер бізге өзімізді тексеріп, түсінігімізді жетілдіруге жол ашады; нәтижесі — терең білім; көзқарасты өзгертеді.

Белсенді оқу — оқушылар мұғалімді енжар тындап қана қоймай, белсенді жұмысқа тартылуын көздейтін оқыту және оқу әдістерінің бірі болып табылады. Бұл тәсілдер оқу үдерісі жаттығудың алдында емес, оны орындау барысында жүзеге асырылатын құбылыс екендігін түсіндіреді. Сыныпта қолданылатын мұндай тәсілдерге топтық жұмыстар, ойын «баламалары» және пән бойынша белгілі тақырыптағы ойын түрлері кіреді. Оқушылардың сыни ойлау дағдыларын дамытуда ойын «баламалары» шынайы өмірдің белгілі бір аспектілерін модельдеу және зерттеу үшін ұсынылған мүмкіндік болып табылады. Сабақта белсенді оқу әдістерін қолдану оқушының өзіндік рефлексия жасау дағдыларының дамуына, сыныптағы жалпы жұмысқа үлес қосып, қатысқанын сезінуге; оқу үдерісінің белсенді мүшесі болуына, құрдастармен

қарым-қатынасының дамуына, танымдық белсенділігінің артуына мүмкіндік береді. Сондай-ақ, мұғалімнің сабағын қызықты ұйымдастыруына, оқушыларының танымдық әрекетін күшейтіп, өзінің кәсіби шеберлігін шындай түсуіне ықпал етеді.

Бірлескен оқу — тұлғааралық қарым-қатынас дағдыларын жетілдіреді; ақпарат алу және жоғары деңгейлі ойлау дағдыларын жетілдіреді; тиімді дербестікті дамытады — «біз бірлесіп табысқа жетеміз»; оқушылар арасындағы тосқауылдарды жояды.

Бірлесіп оқыту — сыныптағы оқушыларды топтастырып оқу тапсырмаларын бірге жасап, ортақ проблеманы бірлесіп шешуі болады. Тәжірибеде, топтық оқытылу әр түрлі форматтарда өткізілуі мүмкін, сірә, ол оқушыларды топта жинап, оқыту сапасын көтеру мақсатында жасалынады. Ал, бірлесіп оқыту негізінде бір ұйымның мұғалімдері де топтасып оқу тапсырмаларын бірге жасап, сабақ жоспарын құруы және сол сабақты бірге өткізуі болып саналады. Тәжірибеде, топтық оқытылу әр түрлі форматтарда өткізілуі мүмкін, оқыту сапасын көтеру мақсатында оқытушылар бас қосып сабақты бірге жоспарласа тамаша жетістікке жетері сөзсіз. Бірлесіп пішкен тон келте болмайды демекші — бірлесіп ұйымдастырылған сабақ та өз жемісін берері сөзсіз.

Саралау — түсінік пен дағдылар тереңдейді; өзіне деген сенімі мен оқуға деген уәжі артады; оқушыларға идеяларды тереңірек түсінуге көмектесе отырып, шығармашылыққа ынталандырады; барлық оқушылар үшін тиімді; барлық оқушылардан күтілетін нәтижені арттыра алады. Саралау тәсілі — оқушылардың шығармашылық және сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін белсенді дамытуға, оқыту қызығушылығына басқа әдіс-тәсілдер табуына мүмкіндік береді. Саралау қолданылатын сыныпта барлық оқушылар өздерінің әр түрлі оқитынын түсінеді және бір бірінің оқу үдерісіне қосқан үлесін бағалауды үйренеді.

Пәнаралық байланыс — оқу бағдарламасының аясын кеңейтіп, теңестіреді; тереңірек білім алуға мүмкіндік береді; көптеген

дағдыларды қалыптастырады; түсінік пен дағдыларды дамытуға көмектесе алады; оқудың анағұрлым саналы меңгерілуіне көмектеседі; оқуға деген уәжді арттыра алады;

Оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыру — уәжді және өзін-өзі бағалау деңгейін арттырады; оқыту үдерісіне бағыт береді; оқушылардың өз жұмысын жақсартуына мүмкіндік береді; оқушылардың барынша тиімді оқу жолдарын түсінуіне көмектеседі;

Оқу әңгімелері — оқушылардың көбірек үлес қосуына мүмкіндік береді; оқушылардың бір-біріне білім мен дағдыларды үйретуіне жетелейді; тақырыпты терең түсінуіне жол ашады; оқушылардың өз үлгерімі туралы ойланып, әрі қарай не істеу керектігі туралы шешім қабылдауына мүмкіндік береді; тапсырманы күрделендіріп, оқушылардың уәжін арттырады;

Электронды оқу және жаңа технологияларды пайдалану — белсенді оқудың қызықты тәсілдерін ұсына алады; уәжді арттыра алады; зерттеу жүргізу, қарым-қатынас жасау, ынтымақтастық орнату және тапсырмаларды тиімді іске асыру үшін қолданылады; оқушылардың ақпарат іздеп, өз тәсілдерін табуына мүмкіндік бере отырып, олардың өз үлесін қосуына септігін тигізеді; сыныптан тыс өз бетінше білім алуға мүмкіндік береді;

Модельдеу — оқушыларды бір мезгілде пән мазмұны туралы ойлануға және сарапшы ретінде әрекет етуге жетелейді; оқушылардың өз бетінше жұмыс істеуіне көбірек мүмкіндік беріп, тапсырманы кезеңдерге бөледі; үдеріс туралы ойланып, рефлексия жасауға ынталандырады;

Тәсіл — оқыту әдісінің элементі. Жоспарды хабарлау, оқушылардың зейінін сабаққа аудару, оқушылардың мұғалім көрсеткен іс-қимылдарды қайталауы, ақыл-ой жұмыстары тәсілге жатады. Тәсіл оқу материалын түсінуге үлес қосады.

Мұғалімдерден оқытудың әртүрлі әдіс-тәсілдерін пайдалана отырып, оқушылардың бойында төмендегідей қасиеттерді тәрбиелеуі және дамытуы күтіледі: оқушының

дамуы үшін оның жеке пікірін тыңдау және бойындағы білімін, білігін, дағдысын пайдалануының маңыздылығын мойындау; оқушыларды тиянақты сараланған тапсырмалар мен жаттығулар арқылы ынталандыру және дамыта оқыту; оқушыға түсінікті тәсілмен модельдеу және есептердің шешімін табу мысалдарымен сүйемелдеу; оқушыларды оқытуда «оқу үшін бағалау» арқылы қолдау; есептерді шешу мен талдау негізінде оқушылардың зерттеу іс-әрекеттері мен белсенділігін ынталандыру;

оқушылардың сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін дамыту; оқушылардың жеке, жұппен, топпен және жаппай сынып арасында жұмыс істеу іс-әрекеттерін ұйымдастыруды қамтиды.

Информатика пәнін ұйымдастырудағы педагогикалық әдіс-тәсілдер:

Іс-әрекет тәсілі — оқушылардың максималды өзбетінше танымдық әрекеттер негізінде ақпараттық және коммуникациялық құзіреттіліктерін қалыптастыруға, оқытуды атқарушы әрекетіне бағыттауына мүмкіндік береді.

Жеке-тұлғалық тәсіл — білім беру мақсаттарын іске асыруда мұғалім мен оқушы арасында тең әрекеттесуді көздейді. Келесі білім беру мақсаттарын шешеді: оқушы мен мұғалім арасындағы кедергіні бұзу, диалогтық қарым-қатынасты орнату, шығармашылық қабілетке, ынтымақтастыққа және әлеуметтік белсенділікке талпынуға жәрдемдесу.

Құзіреттілік тәсіл — оқушылар білім мен білікті тұтас бірге меңгеруді көздейді. Құзырет пен құзыреттілік — бір-бірімен тығыз байланысты екі ұғым. «Құзырет — дара тұлғаның бойындағы өзара байланысты сапалардың (білім, іскерлік, дағды, әрекет тәсілі) жиынтығы болса, құзыреттілік — адамның сол әрекетке, оның пәніне деген жеке қатынасын қамтитын сәйкес құрауыштарды меңгеруі» болып табылады. Сондықтан да құзыреттілік ұғымына тек танымдық және әрекеттік-технологиялық құрауыштар ғана емес, сондай-ақ мотивациялық, этикалық, әлеуметтік және

мінез-құлықтық компоненттер де кіреді.

Кіріктірілген тәсіл — «Информатика» пәнін басқа оқу пәндерімен тығыз байланыстырады. Кіріктірілу — бұл бір оқу мазмұнының әр түрлі саладағы жан-жақты білімдермен тоғысуы, бір-бірімен араласып кетуі. Кіріктірілген сабақтар оқушыға әлем туралы, заттар мен құбылыстардың өзара байланыстары туралы біртұтас мағлұмат береді, олар құрылысы бойынша белгілі қалыпқа сыймайды, сондай-ақ, оқу сағаттарын барынша үнемді пайдалануға мүмкіндік береді. Осы тектес сабақтарда оқушылардың бейнелі ой-өрісі дамып, пәннің жалпы мазмұнын өмірмен байланыстыру арқылы шығармашылық мүмкіндіктері ашылады. Кіріктірілген сабақтардың құрылымы нақтылығымен, сыйымдылығымен, орамдылығымен, сабақтың әр сатысындағы оқу материалының логикалық өзара келісімімен, материалдың зор ақпараттық мүмкіндігімен ерекшеленеді.

Жүйелік тәсіл — «Информатика» пәнін оқыту, курс бөлімдерін өзара байланыстыра оқытуды қарастырады. Информатика пәнінде оқушылардың ақпараттық-коммуникациялық технологиялық сауаттылық құзырлығын қалыптастыруға бағытталған оқыту білімнің логикалық байланыстағы жүйесін қабылдау үшін және кәсіби бағдарына терең әрі төзімді білімдерді қалыптастыру және әртүрлі оқу пәндерінен меңгерілген теорияның, түсініктердің байланыстарының тізбесін құру қажеттігін қамтамасыз ететін білімдер мен біліктіліктерді меңгеру тәсіліне қойылатын талаптарды қарастыруы тиіс. Егер оқыту мақсаты оқушының дайын бағдарламамен жұмысты меңгеруі болса мазмұн бір басқа, ал, егер оқыту мақсаты ретінде бағдарламалау немесе оқушының информатиканың іргелі теориясын меңгеруі тандалса басқаша болады. Ақпараттық жүйелерді құру жұмысы пәндік аймаққа талдау жүргізуден басталады. Нысанның жұмыс істеу барысын талдағанда жүйені қарастыру шекаралары еске алынып, болашақ ақпараттық жүйені қолданушылар анықталып автоматтандырылатын

сыныптар мен нысандар типтері қарастырылуы қажет. Пәндік аймаққа талдау жүргізу, ол — жобалау алдында пәндік аймақтың зерттеу нысанының зерттеу мәліметтерін жинау, қалыптастыру және талдау, зерттеу нысанының автоматтандырылатын есептер жиынтығын таңдау және нақтылау.

Саралау тәсілі — оқушылардың шығармашылық және сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін белсенді дамытуға, оқыту қызығушылығына басқа әдіс-тәсілдер табуына мүмкіндік береді. Саралау қолданылатын сыныпта барлық оқушылар өздерінің әр түрлі оқитынын түсінеді және бір бірінің оқу үдерісіне қосқан үлесін бағалауды үйренеді.

Сабақта қолданылатын бірнеше әдістерге тоқталатын болсақ:

Т-кестесі — бір-біріне қарама-қарсы («иә/жоқ», «келісемін/келіспеймін», «қарсымын/жақтаймын», «ішкі/сыртқы», «басы/аяғы», «маңызды/маңызды емес», «себебі/салдары» секілді) немесе салыстыруға болатын (мәселен, екі объект) ақпарат пен пікірлерді келтіруге арналған жазу кестесі. Оқушылар алдымен берілген тапсырма бойынша өз ойларын кестеге түсіріп жеке жұмыс жасайды, содан соң олар жұптасып немесе шағын топ ішінде (4-6 адам) кестелерін салыстырып, пікірлеседі, жазғандарын толықтырады. Осыдан кейін тақтада мұғалім бүкіл сыныпқа ортақ кесте құрастыруына тапсырма береді. Әр жұп/топ бұл кестеге екі-үш пікірін ұсынады. Берілген мәселе бойынша бірін бірі толықтырып, білімдері кеңейеді.

«Джигсо» әдісі — көлемді мәтін төрт бөлікке бөлінеді оқушылар да төрт адамдық шағын топтарға бөлініп («бастапқы топ»), 1-ден 4-ке дейін нөмірленеді. Осыдан кейін олардың әр қайсысы өз нөміріне сәйкес мәтіннің бір бөлігін ғана оқиды. Содан кейін топтар құрамы өзгертіліп, жаңа топтар («сарапшылар тобы») тобы құрылады, сарапшылар топтарында оқушылар өз нөмірлері бойынша жинақталады: мәтіннің №1 бөлігін оқыған оқушылар 1 топқа, т.с.с. Бірінші және басқа номерлермен жинақ-

талған оқушылар бір ғана мәселе төңірегінде ойларын ортаға салады, ой бөліседі және бірін бірі толықтырады. Бір топқа жиналған өкілдер берілген мәселе бойынша шешімдерін жинақтап, бастапқы топқа оралады. Өкілдер өз топтарына қаралған мәселелері бойынша өз жұмыстарын таныстырады, топтық талқылау жүреді. Бұдан топта оқушылар сөйлеуге, өз ойларын ортаға салуға қалыптасады.

SWOT – тақырыпқа деген көзқарасты анықтау үшін жүйелі ойлауға негізделген сараптамалық әдіс. Бұл сөздің мағынасы жоқ, дегенмен құрамындағы әр әріптің өзіне тән түсінігі бар. Бұндағы: Strengths (күшті жағы) Weaknesses (әлсіз жағы), Opportunities (мүмкіндіктер), Threats (қатерлер). Көтеріп отырған мәселенің күшті (S) және әлсіз (W) жақтары ішкі ортаны қамтиды. Яғни, нысанның өзі сыртқы ортаға қалай әсер ететіндігі сөз болады. Ал мүмкіндіктер (O) мен қатерлер (T) сыртқы ортаға қалай әсер ететіні талқыланады.

Мұғалімдер сабақта және сабақтан тыс іс-шараларда әдіс-тәсілдерді пайдалана оты-

рып оқушыларды *өздігінен білім алуға, шешім қабылдауға қабілетті* ынталы, қызығушылығы жоғары, өзіне сенімді, жауапкершілігі жоғары, өзінің және өзгенің іс-әрекетіне талдау жасай алатын жеке тұлғаны қалыптастыратынына сенімім мол.

Қолданылған әдебиеті мен көздер:

1. Қазақстан Республикасында орта білім мазмұнын жаңарту шеңберінде Информатика пәндері бойынша педагог кадрларының біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы. – Астана, 2016;

2. С. Құдайбергенова. Құзырлылық нәтижеге бағытталған білім беру жүйесінің әдіснамалық негізі. Білім технологиялары. Ғылыми-әдістемелік, педагогикалық журнал. – Алматы, №2, 2006.

Зияхан Бисенғалиевна КЕНЖЕБЕКОВА,
МКҚК «Маңғыстау энергетикалық
колледжі»
информатика пәні мұғалімі.
Ақтау қаласы.

Отбасы – бір мемлекет

Халық арасындағы «Отан отбасынан басталады» деген қағидаға айналған сөз қай кезде болсын өзгерген емес, өзгермек те емес. Елбасымыз «Отбасы – Қазақстан қоғамының дінгегі, экономикадағы, мәдениеттегі, әлеуметтік саясаттағы барлық жаңа жетістіктерінің негізі» деп бұл мәселенің қоғам үшін қаншалықты маңызды екендігін көрсетіп берді. Отбасы – кез келген адам өмірінің ең маңызды бір бөлігі. Туған ұясы атанған отбасы қажеттілігін ешқашан жоғалтпайды. Өйткені, ол белгілі бір әлеуметтік институт. Тәрбиенің негізі жанұядан бастау алатындықтан, оған немқұрайлылық таныту мүмкін емес. Қазақта «Ұяда не көрсен ұшқанда, соны ілерсің», «Ата көрген, оқ жонар,

Шеше көрген тон пішер», «Кішіге ізет, үлкенге құрмет», «Атаға не қылсаң, алдыңнан сол келеді», «Әкеге қарап ұл өсер, шешеге қарап қыз өсер» деген көптеген өлшемдер бар. Осы өлшемдерге қарайтын болсақ, бар мәселе отбасынан басталатынын ұғуға болады. Ұлт болашағында отбасы ең басты тұғырды иеленеді. Қазіргі таңда елімізде ажырасудың көптігі және жастардың ерте әрі ойланбастан отбасы құра салуы проблема болып тұрғанын білесіздер. Соның бірден-бір себебі отбасы құру туралы, оны дұрыс жоспарлау, ойлану туралы үлкендер мен жастардың арасында диалогтың болмауында да болып тұр. Отбасы некеден құралады. Жастар некеге әбден ойланып, барлық жағынан

дайын болып отыру керек. Некеге тек екі жас емес, барлық отбасы мүшелері қатысып, болашақта берік отбасын қалауға үлес салуы керек. Неке — отбасын құрудың негізі болып табылады. Ерлі-зайыптылар арасындағы мүлікті және мүлікті емес жеке қатынастарды туғызатын отбасын құру мақсатымен, заңда белгіленген тәртіппен тараптардың ерікті және толық келісімі жағдайында жасалған еркек пен әйелдің арасындағы тең құқықтық одақты — неке түсінуіміз қажет. Егер кәмелетке толған балалары ата-анасымен бірге тұрып, оларға қамқорлық жасап, материалдық көмек көрсетсе — бұл да отбасы. Кәмелетке толған ағалары мен қарындастары ата-анасыз бірге тұрып, бір-біріне қамқорлық жасайтын болса — бұл да отбасы. Адамдар арасында некеден, туыстықтан, бала асырап алудан, отбасына тәрбиелеу үшін бала алудан туындайтын қатынастар — отбасылық қатынастар деп аталады. Бірақ отбасындағы қатынастардың бәрі бірдей құқық жөнімен реттеле бермейді. Отбасындағы қатынастар, негізінен, адамгершілік, ізгілік, өнегелік нормалары негізінде реттеледі. Бұл өзара құрмет, сүйіспеншілік, қамқорлық және имандылық қолдаудың көрінісі. Отбасылық өмір қалыбы, көбінесе ұлттық дәстүрлер мен әдет ғұрыптарға сүйенеді (үлкендерді қадірлеу, отбасын қамтамасыз ету оның басшысы ретінде толықтай ер адамға жүктеледі, туысқандарды қадірлеп, құрметтеу). Көріп отырғанымыздай некеде заң мен экономикалық шарттар да қарастырылады. «Бала тәрбиесі — басты байлығың, Кешіксең көретінің қайғы-мұң» деп қазақтың ұлы ақыны Абай атамыз өзінің 10-қарасөзінде айтып кеткен екен. Қай ата-ана да баласын жаман болсын демейді. Барлық ата-ана балам жақсы болып өссе екен, елімнің қалаулы азаматы болса екен деп армандайды. Отбасы — адам үшін ең жақын әлеуметтік орта. Отбасы белгілі дәстүрлердің,

жағымды өнегелердің мұралар мен салт-дәстүрлердің сақтаушысы. Отбасында бала алғаш рет өмірмен, қоршаған ортамен танысып, мінез-құлық нормаларын игереді. Отбасы баланың азамат болып өсуінің негізі болып табылады. Отбасының басты қызметі баланы тәрбиелеу. Отбасы тәрбиесі — бұл жалпы тәрбиенің ең басты бөлігі. Ата-ана және отбасы мүшелері жас нәресте дүниеге келген күннен бастап, оның өміріне қамқорлық жасап, болашағын жоспарлайды және саналы азамат болып өсуі үшін қажет жағдай жасайды. Бұған баланың қажеттігін толық қанағаттандыру, оны дене және ой еңбегіне үйрету, күн тәртібін дұрыс реттеуге, салауатты өмір сүруге, адал болуға тәрбиелеу, жақсылықты үйретуге, жамандықтан жиренуге үйрету, бойында жастайынан мәдени құндылықтар мен адамгершілік қасиеттерді қалыптастыру жатады. Әр халықтың бала тәрбиесіндегі өзіндік ерекшеліктері арқылы сол халық отбасы тәрбиесінің де өзіне ғана тән мәдени құндылықтары қалыптасады. Шаңырақ құндылықтарының екінші бір сатысы жақындарымен жалғасын табады. Мәселен, жанұядағы ата мен әженің рөлі де айрықша. Олардың дүниеге деген көзқарастары мен өзіндік талғамдары жасы кіші балаға өнеге болары анық. Кішкентай кезінен атасының, не болмаса әжесінің айтқандарына құлақ түретін ұрпақ болса, оның арты тек жақсылыққа әкеледі. Тәлім-тәрбиенің негізі ата-анадан кейін қастарындағы жақын адамдардан үлгі алу арқылы қалыптасады, өзіндік жеке ұстанымдарды дамытуға септігін тигізеді. Сол бір сәтте баланың жанына демеу бола тұрып, оған тәрбиенің дұрыс берілуін қадағалау маңызды рөл атқарады. Ұлы Абай атамыз былай деген екен: «Балаға көбіне үш алуан түрлі мінез жұғады: біріншісі — ата-анадан, екіншісі — ұстаздан, үшіншісі — құрбысынан». Сондықтан қаншалықты шаршап-шал-

дығып жүрсе де, ата-ана бала тәрбиесіне мән берулері тиіс. Ұрпақтар сабақтастығы тек осылайша жалғасын таппақ. Жанұя — адамзаттың алтын діңгегі іспеттес, оның ұрпаққа деген ықпалын өмірдегі ешбір күшпен салыстыруға болмас. Жастарды ұлттық нышандағы құндылықтарымызды бағалауға, оларды сақтай отырып, келер ұрпаққа жеткізуге тәрбиелеу бүгінгі таңның өзекті мәселесі.

Жанұя — жеке құндылықтарды қалыптастырудың қайнар көзі, тәрбиенің бастауы, әр үйде балалар санасына ұлттық құндылықтарға деген көзқарастарды, салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды, даналық сөздерді, тәрбиенің жоғарғы үлгілерін сіңіретін де отбасы. Осы негізде отбасынан жалғасын табатын құндылықтар негіздерін ұмыт қалдырмай, жаңғыра түсейік, рухани болмысымызды жоғалтпайық!

«Өз үйім өлең төсегім» деген қазақ даналығында айтылғандай өз отбасын, өз үйің әрқашан жылу тартып, жанға жақын болады. Сол себепті де әр адам өз отбасын сыйлап, құрметтей білуі шарт. Себебі қазіргі кезде көп жастар шет елдерде

оқып, сол елдерде қалып қояды. Бұдан Отанға деген ешқандай ізгі ниетті байқамаймыз, сондықтан да отбасын қалай қадірлейміз, дәл солай Отанды да қадірлеп, қолдан келгенше аялауымыз керек!

Не болса да Отанның бір бөлшегі — отбасына ештеңе де жетпейді! Өйткені отбасы — табиғаттың әр адамға сыйлаған керемет бір сыйы! Соны мәңгі есте сақтап, ұмытпаған жөн!

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңы. 2007 ж.;
2. «Өзін-өзі тану» пәнінен оқу бағдарламасы;
3. «Өзін-өзі тану» пәні бойынша ҚР мемлекеттік жалпыға міндетті білім стандарты;
4. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. — М., 1989.

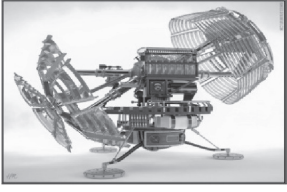
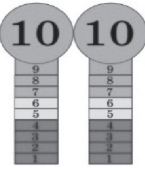
Гүлмира Елшібекқызы ДАУЫЛБАЕВА,
Маңғыстау энергетикалық колледжінің
«Өзін-өзі тану» пәні оқытушысы.
Ақтау қаласы.

The time Machine

Learning objectives	7.4.2.1 understand specific information and detail in texts on a range of familiar general and curricular topics; 7.3.3.1 give an opinion at discourse level on a growing range of general and curricular topics; 7.3.8.1 recount some extended stories and events.			
Lesson objectives	Learners will be able to: - introduce the topic; to read for specific information; - <u>predict the content of text to and read confirmation.</u>			
Value links	Loyalty – Loyalty might be a core personal value to you if you highly prize friends that are reliable and trustworthy. You might put your friends or chosen family first, always being there for them when they need you.			
Plan				
Stages / Time	Teachers actions	Students actions	Assessment criteria	Resources

Beginning of the lesson Warming-up 3 min Pre-learning «Brainstorming» method 7 min. 	Organization moment: 1. Greeting. Ask about the weather. The teacher sets the lesson objectives, letting students know what to anticipate from the lesson. Warming up Where are you from? How old are you? What color is it? How many students are there in class? What day of the week today? Ask a few pupils to stand up and stand in a row. Ask the rest of the class questions to revise the ordinals. <u>Lead in</u>	The aim: To develop pupils speaking skills and create friendly atmosphere. Efficiency: By wishing each other they feel better and feel the support of others. Students of the class are listed. Students' attention is drawn to the lesson.	The teacher to assess learners for their ability. “Good job! Well done!” Formative Assessment Good job! <u>Descriptor:</u> - know daily routines vocabulary; - know prepositions of place. Point 1 Assessment criteria	Pictures Worksheet
Middle of the lesson Presentation part. 30 min	<u>Ex.: 1 P.: 56</u> • Elicit what Ss know about H.G. Wells and the stories he wrote. Allow time for Ss to read the biography and then elicit answers around the class. <u>Ex.: 2 P.: 56</u> • Draw attention to the pictures and elicit guesses to what happens the extract Ss read and listen to the text to find Check Students answers <u>Ex.: 3 P.: 57</u> • Ask Students to read the questions and the answer choices Allow Students time to read the text again and complete the task. Check Students answers.	Determines the topic and purpose of the lesson. • Learners remember previous lesson vocabulary. Did you listen about the time machine? • Pupils read the biography to find out. Answer the question. ANSWERS H.G. Wells was a British writer born in 1866. He wrote science-fiction stories. • Pupils listen and read to find out. Answer the question. ANSWERS The Time Traveller and Weena are walking in the garden.	- Learners have met the learning objectives and predict the content of a text <u>Descriptor:</u> - read the biography; - answer the question Total: 2 point Differentiation: «Verbal support» method is used to help Ss use new words in the sentences. <u>Descriptor:</u> - read the extract; - choose the correct answer. Total: 2 point.	 Card Worksheet Students book - Make CCQ questions Yes / No Total: 1 point Total: 10 point

	A Morlock appears and the Time Traveller follows as well. He finds a Morlocks under the ground lights match and discovers that the Morlocks are of the light frightened when they start to follow and he climbs out the rock. • Pupils read the extract and choose the correct answer. ANSWERS 1) B; 2) C; 3) A. • Pupils answer the question ANSWERS 1. The Time Traveller thinks Weena is nice, because they quickly became friends and she cares for him. <u>Ex.: 4 P.: 57</u> • Explain the task. Elicit answers to the questions from Students around the class. <u>Ex.: 5 P.: 57</u> • Explain the task. Allow Ss some time to fill in the gaps. Check Students answers. Conclusion during the lesson some tasks differentiated by outcomes of the students and by their abilities.	<u>Descriptor:</u> - answer the question. Total: 2 point <u>Descriptor:</u> - complete the sentences. Total: 1 point 2. The Morlocks look like white apes with greyish-red eyes. 3. The Time Traveller goes down the well to find out about the Morlocks. 4. The Eloi are afraid because the Morlocks have the power and hunt them. • Pupils complete the sentences. ANSWERS 1) became; 2) vanished; 3) began; 4) moved; 5) lit.	
End of the lesson 5 min	FEEDBACK Learners provide feedback on what they have learned at the lesson. Home task: Write the days	Reflection 	Poster Success

Аманкуль Хайратовна ЕСЕТОВА,
Т. Жүргенов атындағы № 136 мектеп-лицейінің
ағылшын тілі пәні мұғалімі, п.ғ.м.
Қызылорда қаласы.

Sport activities

Learning objectives	5.2.2.1 Understand an increasing range of unsupported basic questions which ask for personal information; 5.3.4.1 Respond with limited flexibility at sentence level to unexpected comments on an increasing range of general and curricular topics.
Lesson objectives	Learners will be able to: - present vocabulary about sports; - present adverbs of frequency.
Value links	Hospitality: Traditionally a nomadic culture, hospitality has always been an important part of Kazakh culture.
Plan	

Stages / Time	Teachers actions	Students actions	Assessment criteria	Resources
Beginning of the lesson Warming-up 3 min. Pre-learning «Brainstorming» method 7 min.	Organization moment: 1. Greeting. Ask about the weather. The teacher sets the lesson objectives, letting students know what to anticipate from the lesson. Warming up Where are you from? How old are you? What color is it? How many students are there in class? What day of the week today? <u>Lead in</u> 	The aim: To develop pupils speaking skills and create friendly atmosphere Efficiency: By wishing each other they feel better and feel the support of others <i>Students of the class are listed.</i> <i>Students' attention is drawn to the lesson.</i> <i>Students say different words from the picture</i> • Learners remember previous lesson vocabulary • <i>Learners answer the questions</i>	The teacher to assess learners for their ability. “Good job! Well done!” <i>Formative Assessment</i> <i>Good job!</i> Assessment criteria make basic statements related to personal information, people and objects on familiar topics	Pictures Worksheet Picture

Card Worksheet

Students
book

self assessment

Differentiation: «Verbal support»

method is used
to help
Students use
new words in
the sentences.

Descriptor:

- read the example;
- use adverb of frequency.

Total: 3 point.

- Make CCQ questions Yes / No

Poster Success

The lesson was great. I've worked actively

The lesson was ordinary. I have got some questions

The lesson was uninteresting. I didn't understand the lesson

44

Индекс 75487

Білім кілті- Ключ знаний журналы

Құрметті оқырман қауым!

Қолдарыңызға тиіп отырған журнал мектеп, мектепке дейінгі, арнайы, жоғары оқу орындары мұғалімдері мен оқытушыларына, жалпы оқырмандарға арналған. Журналға «Казпочта», «Ернұр пресс», «Евразия Пресс», «Эврика почта» және Post.kz сайты арқылы жазылған тиімді.

Жазылу ай сайын жүргізіледі.

Мекен-жайымыз:

050036, Алматы қаласы, Мамыр-2, 13-7.

Қиын
алыңыз да,
жазылыңыз!

		Басылым индексі АБОНЕМЕНТ 75488											
Білім кілті- Ключ знаний		Комплекті саны											
2025 жылға, айлары													
кайда													
(почта индексі)		(мекен-жайы)											
кімге	(аты, жөні)												
ПВ орны		Тасымалдау карточкасы 75488 Басылым индексі											
Бағасы	Жазылу мекен- жайын өзгерту	...теңге ...теңге	...тиын ...тиын	комплекті саны									
2025 жылға, айлары													
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
кайда													
кайда		(почта индексі)										(мекен-жайы)	
кімге		(аты, жөні)											

Индекс 75488

**050036, Алматы қаласы, Мамыр-2 ы/а, 13-7.
Тел/факс: 8 (727) 255-72-94.
Ұялы тел: 8 777 194 94 58, 8 777 303 37 67.
Эл.пошта: pedagog-ltd@mail.ru**